

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN. C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

LOON EN SOCIALE ZEKERHEID

Op sociaalrechtelijk gebied neemt het begrip "loon" een uitgesproken vooraanstaande plaats in. Het betreft een van de meest belangrijke begrippen zowel op het domein van het arbeidsrecht als op dat van het sociaal zekerheidsrecht.

Op het stuk van sociale zekerheid is het uiterst belangrijk in een dubbel opzicht: het vormt enerzijds de grondslag waarop menige uitkering van sociale zekerheid berekend wordt en is anderzijds het fundamenteel basiselement waarop de bijdragen van werkgevers en werknemers tot financiering van het sociale zekerheidsstelsel berusten. Het is vooral in deze laatste optiek dat de kwestie van het loonbegrip hier behandeld wordt.

In een min of meer oud verleden bleek het loonbegrip een vrij eenvoudig begrip te zijn met een als het ware vanzelfsprekende inhoud. Er bestond inderdaad een zeer enge relatie tussen het loon en de geleverde arbeidsprestatie, het loon zijnde de prijs die voor de arbeid-koopwaar werd betaald; er was maar loon in zoverre en in de mate dat er effectief arbeid werd gepresteerd. Naderhand zijn er geleidelijk aan verschillende elementen ingeslopen waarbij de zeer nauwe relatie met effectief verrichte arbeid niet meer aanwezig was maar die niettemin tot een wat ruimer gesteld loonbegrip werden gerekend doordat zij beschouwd werden als een gevolg van de tussen werkgever en werknemer gesloten overeenkomst, zelfs wanneer zij strikt genomen hun oorzaak niet vonden in de arbeid die werd geleverd.

Heden ten dage is door toedoen van diverse factoren het loonbegrip een zeer complex begrip geworden. Ten aanzien van het positief recht komt het tevens voor als een relatief begrip, in deze zin dat de betekenis ervan niet meer dezelfde is naargelang de rechtsregel die van toepassing is, m.a.w. naargelang de rechtsregel resorteert tot het arbeidsrecht, het sociaal zekerheidsrecht of het fiscaal recht.

Niet zonder reden werd voor korte tijd in verband met het loonbegrip gewezen op een bestaande chaos,

waarin wetgeving, rechtspraak en rechtsleer elk hun aandeel hebben. Tevens werd de wens uitgedrukt dat men er toe zou komen het begrip in kwestie op duidelijke en nauwkeurige wijze te omschrijven¹.

Sociale zekerheid. Wet van 27 juni 1969

Tot vóór de inwerkingtreding van de Wet van 27 juni 1969, tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944, betreffende de maatschappelijke zekerheid der arbeiders, werd het begrip "loon" dat in aanmerking diende genomen bij de berekening van de bijdragen voor sociale zekerheid, wettelijk niet omschreven. De toedracht van het betrokken begrip werd overgelaten aan administratieve interpretatie en aan rechtspraak. Werden alzo als loon aangemerkt alle bedragen en voordelen welke de werkgever krachtens overeenkomst of vast gebruik verschuldigd was aan de werknemer voor zover die bedragen en voordelen activiteitsperioden betroffen alsmede alle bedragen en voordelen welke de werkgever krachtens wettelijke of reglementaire voorschriften verschuldigd was aan de werknemer, zelfs indien zij verband hielden met perioden tijdens welke de arbeidsovereenkomst geschorst of verbroken was. Bij deze vrij enge interpretatie gold als opmerkenswaardige particulariteit dat terwijl in het geval van de bedienden het gewoon vacantiégeld als loon werd beschouwd, zulks niet het geval was wat de handarbeiders betreft. Deze particulariteit, die juridisch niet verantwoord was, vond haar verklaring in motieven van louter praktisch technische aard, verband houdende met de wijze van uitbetaling van bedoeld vacantiégeld.

Door toedoen van de Wet van 27 juni 1969, tot herziening van de Besluitwet van 1944, werd het loonbegrip omschreven met verwijzing naar het gelijk-

¹ R. GEYSEN, *La notion de rémunération en droit belge*. Tijdschrift voor sociaal recht - 1973 - p. 367.

namig begrip zoals bepaald bij artikel 2 van de Wet van 12 april 1965, betreffende de bescherming van het loon der werknemers, doch met dien verstande dat het in laatstgenoemde wet bepaalde begrip bij koninklijk besluit kan worden verruimd of beperkt (art. 4 § 2 van de wet). Bij Koninklijk Besluit van 28 november 1969 (art. 19) genomen in uitvoering van de Wet van 27 juni 1969, werd het loonbegrip zoals bepaald in de Wet van 12 april 1965, enerzijds verruimd (het gewoon vacantiégeld der handarbeiders werd er nl. in opgenomen) en anderzijds beperkt door er bepaalde bedragen en voordelen uit te sluiten.

Door te bepalen dat het loonbegrip zoals omschreven in art. 2 van de Wet van 12 april 1965 bij koninklijk besluit kan worden "verruimd of beperkt", verleende de wetgever een zeer aanzienlijke bevoegdheid aan de uitvoerende macht voor de bepaling van het op stuk van sociale zekerheid zo belangrijk loonbegrip. Gelet op de belangrijkheid van dit begrip mag men zelfs van oordeel zijn dat de delegatie van bevoegdheid die aldus door de wetgever aan de uitvoerende macht werd toegewezen overmatig groot moet genoemd worden. Het is inderdaad zó, dat feitelijk het betrokken begrip door de uitvoerende macht wordt bepaald, vermits de omschrijving van de Wet van 1965 maar geldt voor zover de uitvoerende macht van oordeel is dat die omschrijving noch verruimd noch beperkt dient te worden en derhalve naar haar oordeel passend blijkt te zijn.

Iedereen weet dat het procédé van de delegatie van bevoegdheid door de uitvoerende macht zeer geapprecieerd wordt. Het laat haar immers toe de zaken naar eigen voorkeur en op gemakkelijke wijze te regelen. Men kent evenwel ook de nadelen die eraan verbonden zijn : gemis aan voorbereidende werken, gebrek aan motivering, gevaar voor willekeur. Dat op stuk van begripsomschrijving van het loon derwijze werd gehandeld moet echter niet verwonderen wanneer men voor ogen houdt hoe veelvuldig in de Wet van 27 juni 1969 op het procédé van de delegatie van bevoegdheid beroep wordt gedaan. Het meest markante maar eerder ongelukkig voorbeeld daarvan is de beschikking waarbij de Koning wordt gemachtigd de toepassing van de wet uit te breiden tot de personen die een arbeid verrichten "in gelijkaardige voorwaarden als die van een arbeidsovereenkomst".

Doch afgezien van het aangewende procédé van delegatie van bevoegdheid stelt zich nu de vraag of door toedoen van wet en uitvoeringsbesluit de kwestie van de omschrijving van het loonbegrip op stuk van sociale zekerheid kan beschouwd worden als geregeld zijnde op een wijze die bevredigend mag genoemd worden. Het ware vermetel op die vraag bevestigend te antwoorden ; het antwoord blijkt integendeel eerder negatief te moeten zijn.

Te dien aanzien wordt gewezen op volgende punten, verstaan zijnde dat aan elk van deze punten niet een zelfde belang mag toegewezen worden.

1. Er is allereerst de kwestie van het vacantiégeld. Dat het gewoon vacantiégeld in het geval der handarbeiders als loon werd aangemerkt is volkomen begrijpelijk, al blijkt het technisch procédé dat daarbij in het uitvoeringsbesluit wordt voorzien gebrekkig te zijn. De vroegere situatie waarin het gewoon vacantiégeld in het geval der bedienden wel als loon werd beschouwd en in het geval der handarbeiders niet als loon werd aangezien, was inderdaad niet verantwoord, vermits in beide gevallen de aard van dat vacantiégeld niet verschillend maar wezenlijk dezelfde was. Daarentegen blijkt het onder juridisch oogpunt aanvechtbaar dat in beide gevallen het dubbel vacantiégeld niet als loon wordt aangemerkt, aangezien men niet inziet in wat de juridische aard van het dubbel vacantiégeld verschilt van deze van het gewoon vacantiégeld². De bestaande situatie blijkt derhalve kunstmatig en onder juridisch oogpunt vrij willekeurig te zijn.

2. Artikel 2 van de Wet van 12 april 1965 bepaalt in fine dat niet als loon worden beschouwd de vergoedingen welke door de werkgever rechtstreeks of onrechtstreeks worden betaald en die moeten worden beschouwd "als een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid". Aangezien van dit voorschrift niet wordt afgeweken in het uitvoeringsbesluit van 28 november 1969 volgt daaruit dat b.v. aanvullende gezinsuitkeringen en bijkomend vacantiégeld verleend tot aanvulling van het wettelijk vacantiégeld (alleszins in het geval der handarbeiders) in geen geval gerekend worden tot het voor de berekening der bijdragen in aanmerking te nemen loon. Het betreft immers "een aanvulling van de voordelen toegekend voor de verschillende takken van de sociale zekerheid" en zulks is het geval ook wanneer de werkgever krachtens individuele of collectieve overeenkomst gehouden is tot het verstrekken van bedoelde aanvullende voordelen en welk ook het bedrag van deze laatste moge wezen. Aangenomen dat deze aanvullende voordelen van een zelfde juridische aard zijn als de wettelijke gezinsuitkeringen wordt daardoor niettemin de mogelijkheid geboden van arrangementen tussen werkgever en werknemer waarbij sommen, die in realiteit een deel van het loon zijn, worden gedissimuleerd onder vorm van aanvullende voordelen van sociale zekerheid. Hierbij wordt in het midden gelaten of in de praktijk die mogelijkheid benuttigd wordt ; het volstaat er op te wijzen dat zij bestaat.

3. Het belangrijkste punt daarentegen heeft betrekking op de veelsoortige premïën die in het heden-

² De integratie van het dubbel vacantiégeld is vanzelfsprekend van aard de last aan bijdragen te verhogen. Wil men dat vermijden dan ware het verkieslijk het bijdragebedrag zelf te herzien en te verminderen ten einde de globale last aan bijdragen ongewijzigd te handhaven.

daags bedrijfsleven ingang hebben gevonden. Men staat hier voor een verschijnsel dat niet alleen grote uitbreiding heeft genomen en meer en meer toepassing vindt maar tevens zeer gevarieerde vormen vertoont en tot een bonte verscheidenheid van benamingen aanleiding heeft gegeven. Zo kent men o.m. eindejaarspremiën, productiviteitspremiën, getrouwheidspremiën, verdienstenpremiën, balanspremiën, anciënniteitspremiën, antistakingspremiën, gevarenpremiën, premiën verleend voor de kennis van vreemde talen, premiën verleend bij gelegenheid van de ondertekening van een collectieve arbeidsovereenkomst, premiën verleend bij gelegenheid van de zoveelste verjaardag van het bestaan der onderneming, enz.

Het ligt voor de hand dat de toewijzing van dusdanige premiën doorgaans gericht is op een bepaalde doelstelling: het stimuleren van de productie, het bevorderen van de getrouwheid aan de onderneming of aan de bedrijfstak, het bevorderen van de sociale vrede in de onderneming, het belonen van bijzondere inspanning vanwege het personeel, het belonen van bijzondere vakbekwaamheid, enz. Komt daarbij dat het procédé ook kan aangewend worden met het inzicht om door toedoen van loonverschillen de arbeiders te verdelen en zodoende gemeenschappelijke acties tot loonsverhoging te bemoeilijken. Een andere min of meer determinerende factor is evenwel dat waar de toekenning van premiën vaak als een vrijgevigheid wordt voorgesteld, men hoopt de daaraan bestede sommen aan de berekening van bijdragen voor sociale zekerheid te doen ontsnappen.

Te dien aanzien staat men, gelet op de huidige stand van de rechtsregelen die het loonbegrip omschrijven, gelet tevens op de rechtspraak en op de rechtsleer, voor een vrij troebele situatie. Wanneer dienen sommen, die zulkdanige premiën vertegenwoordigen, in aanmerking genomen te worden bij de berekening van de bijdragen voor sociale zekerheid en wanneer niet, m.a.w. wanneer dienen zij opgenomen te worden in wat men in het Frans noemt "l'assiette des cotisations" en wanneer niet?

In algemene regel doch niet zonder enig voorbehoud mag men stellen dat wanneer de werkgever ingevolge individuele of collectieve arbeidsovereenkomst of een reglement of een dienstorder er toe gehouden is een bepaalde premie uit te keren en de werknemer derhalve daar recht op heeft, bedoelde premie als loon dient aangemerkt te worden. Hetzelfde kan ook het geval zijn wanneer de premie het voorwerp uitmaakt van een belofte door de werkgever gedaan (Cass. 21 november 1973).

Hetzelfde is eveneens waar, wanneer de werkgever een premie uitkeert ingevolge een gebruik in de onderneming. Volgens een gevestigde rechtspraak is er gebruik wanneer aan volgende criteria is voldaan: 1) criterium van algemeenheid, hetwelk veronderstelt dat de premie wordt toegewezen aan al de leden van het personeel of aan een objectief bepaalde categorie

van het personeel (b.v. bediendenpersoneel, kaderpersoneel, enz.); 2) criterium van bestendigheid, hetgeen impliceert dat de premie met een zekere regelmaat wordt toegewezen (bv. ieder jaar); 3) criterium van vastheid, hetgeen insluit dat de premie vastgesteld weze volgens een objectieve maatstaf (bv. een bepaald bedrag of een bepaald percentage van het loon of een bepaald percentage berekend op het zakencijfer, enz.). Ingeval aan een van die criteria niet is voldaan is er geen gebruik, diensvolgens geen loon. Zulks blijkt het geval te zijn wanneer de werkgever het bedrag van de premie naar eigen goeddunken kan vaststellen.

Wanneer de werknemer zich niet kan beroepen op een van genoemde rechtsbronnen (individuele overeenkomst, collectieve arbeidsovereenkomst, reglement, gebruik) wordt de premie doorgaans beschouwd als een vrijgevigheid en komt zij niet in aanmerking voor de berekening der bijdragen voor sociale zekerheid. Zulks blijkt eveneens het geval te zijn wanneer de overeenkomst of het reglement de premie uitdrukkelijk kwalificeert als liberaliteit of wanneer bij elke uitbetaling het karakter van vrijgevigheid in herinnering wordt gebracht.

De rechtspraak schijnt evenwel verdeeld te zijn. In de zin van wat voorafgaat gaan o.m. de arresten van het Arbeidshof te Brussel van 30 april 1971, van 1 juni 1971, van 25 april 1972, van 22 juni 1973. In een andere zin schijnen te gaan arresten van het Arbeidshof te Luik van 2 april 1973, van 20 december 1973, van 17 januari 1974.

Ook in de rechtsleer zijn verschillende meningen naar voren gebracht. De stelling is verdedigd geworden dat de toekenning van premiën kan beschouwd worden als een natuurlijke verbintenis welke omgezet wordt in een civiel-rechtelijke verbintenis in hoofde van de werkgever en waarop de werknemer in zeer veel gevallen zijn aanspraak kan laten berusten³. Deze opvatting is evenwel door anderen bestreden geworden⁴ en het Arbeidshof te Brussel heeft ze als ongegrond beschouwd (Arrest van 20 juli 1973).

Uit wat voorafgaat blijkt niet alleen dat er terzake belangrijke meningsverschillen bestaan en een vrij troebele situatie bestaat maar mag tevens afgeleid worden dat ondernemingen die over goede voorlichting beschikken en oordeelkundige modaliteiten en procédés willen aanwenden bij de toewijzing van premiën, deze laatste vrij gevoeglijk aan de berekening van bijdragen voor sociale zekerheid kunnen onttrekken. Gelet op de uitbreiding die het verschijnsel van de toekenning van veelsoortige premiën en gelijkaardige voordelen heeft genomen, mag men ook

³ A. DISCART, *Het recht van de werknemers op gratificaties*. Rechtskundig Weekblad van 8 april 1973, 1511.

⁴ D. VANDERVENNET, *Het recht van de werknemers op gratificatie*. Rechtskundig Weekblad van 6 mei 1973, 1701. — N. LAMAL, *Prime de fin d'année et obligation naturelle*. Revue de droit social - 1973 - p. 103.

aannemen dat belangrijke bedragen aan de berekening van bijdragen voor sociale zekerheid ontsnappen, temeer dat het toezicht op die bijdrageberekeningen, binnen het kader van een weinig doelmatig georganiseerd controle-apparaat, eerder aan de zwakke kant ligt.

Ten aanzien van de kwestie van het al dan niet in aanmerking nemen van genoemde premïën en voordelen bij de berekening der bijdragen blijkt tevens te mogen gewezen worden op het feitelijk verschil dat daarbij bestaat tussen kleine ondernemingen en meer belangrijke ondernemingen, in deze zin dat eerstgenoemde ondernemingen, waar het verschijnsel der premïën wellicht minder ingang heeft gevonden, doorgaans niet over de vereiste voorlichting beschikken en vaak onkundig zijn wat aan te wenden modaliteiten en juridische procédés betreft. In en aansluitende gedachtengang mag eveneens gewezen worden op de verschillende situaties die kunnen bestaan in de onderscheiden bedrijfstakken. In de ene bedrijfstak kan het verschijnsel van premïën en analoge voordelen gemakkelijker toepassing vinden dan in andere die meer met buitenlandse concurrentie dient af te rekenen. Die situatie is dan van aard in het bedrijfsleven een zeker onbehagen te doen ontstaan tussen de verschillende bedrijfstakken, wat loonkosten en zgn. sociale lasten betreft.

Uit wat voorafgaat dient afgeleid te worden dat men ten aanzien van de financiering der sociale zekerheid, op stuk van premïën en gelijkaardige voordelen, in de huidige stand van de wetgeving voor een situatie is gesteld, die bezwaarlijk bevredigend kan genoemd worden. Welnu, de financiering van de sociale zekerheid is een te gewichtige aangelegenheid om afhankelijk te staan van discussies in rechtspraak en rechtsleer, hoe interessant die discussies ook mogen zijn. Men mag derhalve van oordeel zijn dat de wetgever hier doeltreffend dient tussen te komen door toedoen van passende voorschriften om een einde te stellen aan bestaande onzekerheden en aan een fundamenteel ongezonde en onaannemelijke situatie. Die tussenkomst blijkt des te meer aangewezen gelet op het feit dat werkgevers en werknemers doorgaans gemakkelijk akkoord gaan om bepaalde sommen niet als loon te aanzien en aan de berekening van bijdragen te onttrekken. Beiden hebben er immers voordeel bij, al is in het geval der werknemers het voordeel weliswaar maar een onmiddellijk voordeel van een lagere inhouding op hun loon. Een inzicht in wat in omringende landen geldt kan met het oog op de tussenkomst van de wetgever dienstig zijn.

Vergelijkend recht

Dit inzicht wordt hier beperkt tot Frankrijk en Nederland.

De rechtssituatie die aanvankelijk in Frankrijk bestond, vertoonde veel gelijkenis met deze die in ruime

mate nog in eigen land bestaat. Een belangrijke wijziging werd evenwel op stuk van sociale zekerheid doorgevoerd door de Wet van 20 maart 1954, nadien nog gewijzigd bij Decreet van 25 januari 1961. Deze beschikkingen maken het voorwerp uit van art. 120 van de "Code de Sécurité Sociale" dat luidt als volgt : "Pour le calcul des cotisations des assurances sociales, des accidents du travail et des allocations familiales sont considérées comme rémunération toutes les sommes versées aux travailleurs en contrepartie ou à l'occasion du travail, notamment les salaires ou gains, les indemnités de congés payés, le montant des retenues pour cotisations ouvrières, les indemnités, primes, gratifications et tous autres avantages en argent, les avantages en nature, ainsi que les sommes perçues directement ou par l'entremise d'un tiers à titre de pourboire".

Het zwaartepunt van deze omschrijving ligt bij de woorden "sommis versées aux travailleurs en contrepartie ou à l'occasion du travail". Het volstaat dat er een zekere band, zelfs losse band, bestaat tussen de uitkering en de arbeid, opdat de betrokken uitkering in aanmerking dient genomen bij de berekening der bijdragen. Elk voordeel dat door de werkgever aan de werknemer wordt toegewezen is onafscheidbaar verbonden aan zijn hoedanigheid van lid van de onderneming, is verleend "à l'occasion du travail" en dient derhalve in aanmerking genomen te worden. Het is overbodig na te gaan of de werkgever tot de uitkering van het bedoelde voordeel gehouden is of niet en of de werknemer er recht op heeft of niet. Zulks laat J.J. DUPEYROUX toe in verband met de zgn. gratificaties te schrijven : "Dorénavant, contractuelle ou non, habituelle ou exceptionnelle, uniforme ou individualisée, une gratification est-elle versée aux membres du personnel et à eux seuls : elle est comprise dans l'assiette des cotisations" (Dalloz - 1966 - 287).

Er bestaat een overvloedige rechtspraak van het Hof van Cassatie, welke systematisch gericht is op een zeer extensieve toepassing van de wettelijke voorschriften ter zake. Zo werd o.m. beslist dat bij de berekening van de bijdragen tot het loonbegrip dienen gerekend te worden : premïën uitgekeerd bij gelegenheid van de honderdste verjaardag van de onderneming, premïën verleend naar aanleiding van de feestdag van St. Eloi, premïën verleend bij gelegenheid van het huwelijk van de werknemer, premïën verleend onder de vorm van complementaire gezinsuitkeringen, premïën verleend tot aanvulling van de wettelijke uitkeringen bij ziekte, enz.

Het doet ook niet ter zake of de voordelen rechtstreeks door de werkgever worden uitgekeerd dan wel door bemiddeling van derden.

Op deze ruim gestelde omschrijving van het loonbegrip voor de berekening der bijdragen zijn evenwel uitzonderingen voorzien. Zulks is nl. het geval wanneer bijzondere wettelijke of reglementaire voorschrif-

ten zulks uitdrukkelijk voorzien (bv. loon dat geheel of gedeeltelijk wordt doorbetaald wanneer de werknemer zijn militaire dienstplicht vervult; collectieve productiviteitspremiën; participaties verbonden aan de expansie van de onderneming), wanneer een premie tot voorwerp heeft de terugbetaling van professionele kosten; wanneer de premie op generlei wijze verband houdt met de arbeid, hetgeen in feite zeer uitzonderlijk is; wanneer door de werkgever een individuele hulp wordt verstrekt aan een bepaalde werknemer, op voorwaarde dat deze hulp op generlei wijze geïnstitutionaliseerd weze.

De situatie in Nederland vertoont veel gelijkennis met deze die in Frankrijk bestaat. Ten aanzien van het loonbegrip geldt hier de Coördinatiewet "Sociale Verzekering" op 24 december 1953 in het Staatsblad gepubliceerd. In genoemde wet zijn die regels m.b.t. de premieheffing neergelegd die gelden voor de Ziekwet, de Ziekenfondswet, de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering, de Werkloosheidswet en ook voor de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden van toepassing zijn.

Artikel 4 der Coördinatiewet "Sociale Verzekering" bepaalt: "Loon is al hetgeen uit een dienstbetrekking wordt genoten". Deze bondige bepaling – het kan moeilijk bondiger gezegd worden – geeft van het loonbegrip een zeer brede omschrijving. Afgezien van arbeidsloon, salaris, traktement e.d. omvat zij ook provisies, gratificaties, tantièmes, uitkeringen uit sociale fondsen, voor zover bestaande uit bijdragen van de werkgever, vacantielonen, vacanti toeslag alsmede vacantiebonnen krachtens bindende loonregeling verstrekt, enz.

Artikel 6 van dezelfde wet geeft een limitatieve opsomming van aanspraken en uitkeringen die niet tot het loon behoren. Zulks is o.m. het geval voor aanspraken en uitkeringen ingevolge sociale verzekeringswetten (de werknemersbijdrage in de premie ingevolge de wetten behoort wel tot het loon); voor periodieke uitkeringen die overeenkomen met uitkeringen ingevolge de Ziekwet, de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Werkloosheidswet (een aanspraak op kinderbijslag anders dan ingevolge de Kinderbijslagwet voor loonarbeiders wordt wel tot het loon gerekend); voor vergoedingen strekkende tot de bestrijding van noodzakelijke kosten die de werknemer in verband met zijn dienstbetrekking moet maken. Hetzelfde artikel verleent bovendien aan de Sociale Verzekeringsraad uit een oogpunt van vergemakkelijking der premieheffing de bevoegdheid om, onder goedkeuring van de Minister van Sociale Zaken, met betrekking tot een aantal daar genoemde soorten van aanspraken en uitkeringen te bepalen, dat zij eveneens niet tot het loon behoren. Werden alzo o.m. buiten het loon gehouden aanspraken op uitkeringen in geval van overlijden of invaliditeit tengevolge van een ongeval; aanspraken op uitkeringen ingevolge een spaarregeling, meer bedragende dan

500 gulden over het jaar, waarover werd gespaard; uitkeringen ter gelegenheid van een dienstjubileum of het beëindigen van een dienstbetrekking, voor zover bepaalde bedragen niet te boven gaande; uitkeringen tot vergoeding van i.v.m. de dienstbetrekking geleden schade aan of verlies van persoonlijke goederen; uitkeringen en verstrekkingen tot dekking van bijzondere kosten van de werknemer ter zake van ziekte, invaliditeit, bevalling of sterfgeval; uitkeringen tot dekking van de kosten van een opleiding of studie voor een beroep van de werknemer, alsmede de verstrekkingen ten behoeve van zodanige opleiding of studie; de uitkeringen die de werknemer ontvangt uit een ondernemings- of bedrijfspensioenfonds.

Uit wat voorafgaat blijkt dat tussen de Franse en de Nederlandse regeling feitelijk veel overeenstemming bestaat. Onder voorbehoud van uitzonderingen wordt in beide regelingen bij de berekening van de bijdragen een ruim gesteld loonbegrip aangehouden. Als fundamenteel beginsel geldt dat wat uit een dienstbetrekking wordt genoten, dat wat naar aanleiding van de arbeid betaald wordt, loon is. Het is volkomen overbodig daarbij na te gaan of ter zake in hoofde van de werkgever enigerlei verplichting bestaat of in hoofde van de werknemer enigerlei recht. Het feit van het genot of van de betaling volstaat. Het verschil is wezenlijk groot ten aanzien van de Belgische regeling, welke vergeleken met beide andere regelingen het karakter van anachronisme blijkt te vertonen.

Voor de Nederlandse en de Franse regelingen is bovendien kenschetsend dat bij de omschrijving van het loonbegrip er meer samenhang bestaat tussen het sociaal zekerheidsrecht en het fiscaal recht dan tussen het sociaal zekerheidsrecht en het arbeidsrecht. Voor de Nederlandse regeling is zulks evident vermits de Coördinatiewet "Sociale Verzekering" juist tot doel had de loonbepaling op stuk van sociale verzekering in hoge mate te doen overeenstemmen met de belastingheffing naar het loon. Het is trouwens wel zó, dat de werkgevers kunnen volstaan met een gelijke loonstaat voor de uitvoeringsorganen der sociale verzekering en voor de belastingdienst. Doch ook in Frankrijk is die samenhang tussen het sociaal zekerheidsrecht en het fiscaal recht aanwezig. Zulks blijkt uit het feit dat de aangifte die daar, met vermelding van de loonbedragen door de werknemers tijdens het afgelopen jaar genoten, slechts eenmaal per jaar aan de bevoegde diensten van sociale zekerheid dient toegestuurd te worden, eveneens dienstig is inzake belastingen.

In eigen land daarentegen werd voor die samenhang tussen sociale zekerheid en fiscaliteit in de betrokken middelen en ook van overheidswege geen belangstelling betuigd, hetgeen niet belet dat er toch maar steeds wordt gesproken over vereenvoudiging en rationalisatie.

Besluiten

Als besluit van wat voorafgaat wordt gesteld :

1) Op stuk van sociale zekerheid is het vereist de omschrijving van het loonbegrip zoals thans bepaald bij art. 14 § 2 van de Wet van 27 juni 1969 tot herziening van de Besluitwet van 28 december 1944, te vervangen door een andere omschrijving. Gelet op het groot belang van dat begrip dient de omschrijving ervan te geschieden door de wet zelf en mag slechts te zeer subsidiairen titel beroep worden gedaan op het procédé van de delegatie van bevoegdheid aan de uitvoerende macht. Zulks biedt meer waarborgen onder oogpunt van rechtszekerheid.

2) De nieuwe omschrijving van het loonbegrip dient breed gesteld te worden. Als basisbeginsel zou moeten gelden dat al hetgeen uit een dienstbetrekking wordt genoten, dat al wat naar aanleiding van de arbeid ten laste van de werkgever, rechtstreeks of onrechtstreeks wordt betaald, loon is. Voor het libellé van het nieuw wettelijk voorschrift blijkt een combinatie van de in Nederlands recht geldende tekst en van de in Frankrijk vigerende tekst aanbevelenswaardig te zijn.

Met het oog op de nieuwe omschrijving blijkt evenwel een tweevoudig procédé te kunnen aangewend worden. Ofwel gaat men uit, zoals gesuggereerd werd⁵, van een zgn. traditionele klassieke omschrijving en vult men deze aan met assimilaties, die nodig geoordeeld worden, ofwel gaat men uit van een breed gestelde omschrijving die noch traditioneel noch klassiek is in Belgisch recht maar voorziet men uitzonderingen op dusdanige omschrijving. Het eerste procédé lijkt niet gelukkig om twee redenen. Een eerste reden is dat men onvermijdelijk uitgaat van een zeer enge omschrijving van het loonbegrip ; de tweede reden is dat de assimilaties die men voorziet in hun libellé nooit volledig zullen zijn, hetgeen de mogelijkheid biedt door toedoen van vernuftige werkwijzen het aangehouden begrip en zijn assimilaties te omzeilen, tenware het geassimileerde uiterst breed is gelibelleerd maar in dat geval komt men feitelijk terecht in het tweede procédé.

Een breed gestelde omschrijving verdient derhalve de voorkeur en beantwoordt trouwens op stuk van sociale zekerheid aan wat redelijk blijkt te zijn. De financiering van het stelsel van sociale zekerheid berust immers in hoofdzaak op bijdragen, die economisch gezien heffingen zijn op het arbeidsinkomen. Welnu wanneer men deze laatste term beschouwt is het duidelijk dat al wat uit arbeid verkregen wordt normaliter tot het arbeidsinkomen dient gerekend te worden. Evenzeer is het strijdig met de redelijkheid te geloven dat in het bedrijfsleven zoveel "vrijgevigheid" bestaat en zoveel "vrijgevigheden" worden ver-

leend als men vrij kunstmatig pleegt voor te stellen.

De breed gestelde omschrijving van het loonbegrip dient evenwel redelijkerwijze gepaard te gaan met nauwkeurig bepaalde uitzonderingen. Ten exemplatieve titel worden hier vermeld :

a) de wettelijke uitkeringen voorzien door de regelingen betreffende de verzekering tegen ziekte en invaliditeit, de rust- en overlevingspensioenen, de werkloosheid, de gezinsuitkeringen, de schadeloosstelling bij arbeidsongeval en bij beroepsziekte ;

b) de aanvullende gezinsuitkeringen voor zover deze één vierde van de wettelijke gezinsuitkeringen niet overschrijden ;

c) de aanvullende uitkeringen tot volledige of gedeeltelijke dekking van het verschil tussen de wettelijke uitkeringen bij ziekte en invaliditeit, werkloosheid, arbeidsongeval of beroepsziekte en het loon dat de werknemer normaal zou genoten hebben ;

d) de wettelijke vergoedingen verschuldigd in geval van sluiting van de onderneming ;

e) de wettelijke vergoedingen aan de werknemer verschuldigd wanneer de werkgever zijn wettelijke of contractuele verplichtingen niet is nagekomen ;

f) de wettelijke vergoeding wegens uitwinning welke gebeurlijk aan de ontslagen handelsvertegenwoordiger verschuldigd is ;

g) de bedragen die gelden als terugbetaling van de kosten die de werknemer heeft verricht om zich van zijn woonplaats naar zijn werkplaats te begeven evenals de werkkosten die ten laste van de werkgever zijn ;

h) de voordelen toegekend onder de vorm van arbeidsgereedschap of werkkleding alsmede de bedragen die de werkgever aan de werknemer betaalt ten einde zich te kwijten van zijn verplichting om arbeidsgereedschap of werkkleding te bezorgen of om te zorgen voor kost en inwoning, wanneer de werknemer ver van zijn woning tewerkgesteld is ;

i) uitkeringen ter gelegenheid van een dienstjubileum of het beëindigen van een dienstbetrekking voor zover zij het normaal loon van één maand niet te boven gaan, alsmede uitkeringen binnen dezelfde grens gedaan ter gelegenheid van gebeurtenissen die zich voordoen in het gezin van de werknemer, zoals geboorten, huwelijken, sterfgevallen of ter gelegenheid van een uitzonderlijke gebeurtenis in de onderneming ;

j) uitkeringen tot vergoeding van in verband met de dienstbetrekking geleden schade of verlies van persoonlijke goederen van de werknemer.

3) Indien de kwestie van de omschrijving van het loonbegrip hier vooral in functie van de sociale zekerheid onder ogen werd genomen, dient er niettemin naar gestreefd te worden dat bij die omschrijving er in de hoogst mogelijke mate overeenstemming zou bestaan tussen het sociaal zekerheidsrecht, het fiscaal recht en het arbeidsrecht. Of een breed gestelde omschrijving van het arbeidsloon zoals voorgesteld niet alleen voor het sociaal zekerheidsrecht en het fiscaal

⁵ R. GEYSEN, T.a.p.

recht maar ook op het domein van het arbeidsrecht als passend kan beschouwd worden mag betwijfeld worden, doch ik laat het antwoord op die vraag over aan de beoefenaars van dat recht. Is die twijfel ongegrond, dan is zulks des te beter. Is dat niet het geval dan zou het aanbeveling verdienen de gebruikte terminologie te herzien. In het Frans bezigt men bevens speciale uitdrukkingen, als gages, appointements, cachets en traitements, twee termen: "salaire" en "rémunération". Voor wijlen P. DURAND waren deze beide termen synoniem. C. LYON-CAEN daarentegen geeft aan de term "rémunération" een ruimere

betekenis dan aan de term "salaire". Ook de Franse wetgeving op stuk van sociale zekerheid blijkt dat te doen. In het Nederlands zou aan de term "salaire" kunnen beantwoorden de term "loon" en aan de ruimere term "rémunération" de term "bezoldiging" ook al wordt deze laatste term in de Nederlandse wetgeving in het bijzonder aangewend in verband met de "salarissen, wedden en andere emolumenten voor ambtenaren en andere functionarissen" doch erg hinderlijk schijnt mij dit laatste, alles samengenomen, toch niet te zijn.

Prof. Dr. W. LEËN

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—24 NOVEMBER 1972

Voorzitter: Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever: de h. de Vreese

Eerste advocaat-generaal: de h. P. Mahaux

Advocaten: mrs. A. Bayart en H. De Bruyn

Boetebeding—Boete die een winst bezorgt buiten elke verhouding met de schade—Geen boetebeding—Beding in strijd met art. 6 B.W.

Wettelijk gerechtvaardigd is de beslissing die oordeelt dat een bedongen sanctie "wegens haar enormiteit", d.i. omdat zij de schuldeiser een winst bezorgt buiten elke verhouding met de schade welke de niet-uitvoering van het contract berokkenen kan en derhalve geen vergoeding van de schade kan betekenen, geen strafbeding uitmaakt in de zin van de artt. 1226 en 1229 B.W. en voor nietig moet worden gehouden als strijdig met de artt. 6, 1131 en 1133 B.W.

Sabbe-Mahie t/ Speybrouck-Zaman

Het Hof,

Gelet op het bestreden arrest, op 23 maart 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 6, 1131, 1134, 1135, 1152, 1226 en 1229 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat, na geconstateerd te hebben dat de sanctie, zoals bepaald in de tussen partijen afgesloten overeenkomst, welke laatst op 15 maart 1966 werd gewijzigd, erin bestond dat, bij niet-uitvoering van een van de verplichtingen van de verweerders, de overeenkomst van rechtswege ontbonden was, met dien verstande dat verweerder zijn bouwkosten en zijn arbeid als bouwmeester verloor, en dat bovendien de verweerders aan eiser de koopprijs als schadevergoeding moesten betalen van de door eiser aangekochte villa met de registratierechten en interesten alsook de som die eiser als deelneming in de bouwkosten betaald had, het bestreden arrest beslist dat eiser dienvolgens niet enkel het opgetrokken gedeelte van het flatgebouw maar ook zijn grond gratis zou hebben, en dat

dergelijke sanctie wegens haar enormiteit voor nietig moest gehouden worden krachtens de artikelen 6, 1131 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek, zulks zonder te antwoorden op het verweermiddel waardoor de eisers in hun eerste conclusie voor het hof van beroep lieten gelden dat de schade, welke zij ten gevolge van de wanprestatie van de verweerders hadden geleden, naar de beginselen van het gemeen recht zou hebben bestaan in het verschil tussen twee vermogenstoestanden van de eisers, namelijk de toestand in geval van uitvoering van de overeenkomst en anderzijds de huidige toestand gelet op de niet-uitvoering, dat wanneer men voor beide gevallen rekening houdt met, enerzijds, de onroerende goederen welke van het patrimonium van de eisers gaan deel uitmaken en, anderzijds, de kosten welke de eisers hiervoor dienen te dragen, de eisers in geval van uitvoering een batig saldo zouden hebben gehad van 779.000 fr., wanneer zij nu een deficit ondergaan van 1.060.000 fr., en waardoor de eisers verder lieten gelden dat ten deze het strafbeding zijn volledige uitwerking diende te bekomen en voor geen herleiding vatbaar was, aangezien de wanprestatie van de schuldenaar tot een gewisse schade aanleiding had gegeven waarvan men de omvang niet bij voorbaat kon voorzien, zodat een werkelijk alea voorhanden was dat de partijen toen forfaitair geraamd hadden,

terwijl, indien een strafbeding tot doel heeft de schade welke uit de wanprestatie van de schuldenaar zal ontstaan forfaitair te ramen, dergelijk beding geenszins tegen de openbare orde of de goede zeden indruist, en derhalve niet voor nietig moet gehouden worden overeenkomstig de artikelen 6, 1131 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek, doch integendeel zijn volle uitwerking tussen de partijen moet verkrijgen overeenkomstig de artikelen 1134, 1135, 1152, 1226 en 1229 van dit wetboek,

en terwijl het arrest, door zich ertoe te beperken de voordelen op te sommen welke de eisers uit de toepassing van het strafbeding zouden halen, zonder zich uit te spreken over de nauwkeurig door de eisers opgesomde en geraamde nadelen welke voor hen uit de wanprestatie van de verweerders voortsporen, nalaat de vraag te onderzoeken of men ten deze te doen heeft met een forfaitaire raming van de door de eisers geleden schade, welke leemte in het arrest gelijkstaat met een gebrek aan

de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering ;

Overwegende dat het arrest vaststelt dat de bedongen ontbindings- en strafclausule bepaalt dat, bij niet-uitvoering van een van de verplichtingen van de verweerders, de overeenkomst niet alleen van rechtswege ontbonden is met dien verstande dat verweerder zijn bouwkosten en arbeid verliest, maar dat verweerder bovendien aan de eisers, als schadevergoeding, de koopprijs van de villa moet betalen, met registratierechten en interesten, alsook de som die eiser als deelneming in de bouwkosten heeft betaald, met het gevolg dat eiser niet alleen het opgetrokken gedeelte van het flatgebouw maar ook de grond gratis zou bekomen ;

Overwegende dat het arrest vermocht te beschouwen dat dergelijke sanctie "wegens haar enormiteit", dit is omdat zij de eisers een winst bezorgt buiten elke verhouding met de schade welke de niet-uitvoering van het contract berokkenen kan en derhalve geen vergoeding van de schade kan betekenen, geen strafbeding uitmaakt in de zin van de artikelen 1226 en 1229 van het Burgerlijk Wetboek en voor nietig moet worden gehouden als strijdig met de artikelen 6, 1131 en 1133 van dit wetboek ;

Dat het arrest aldus zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt ;

Overwegende dat het arrest door voormelde vaststellingen en beschouwing te kennen geeft dat het als strijdig met de werkelijkheid van de hand wijst niet alleen de berekening van de geleden schade en van de uit de wanprestaties voortvloeiende nadelen, zoals de eisers die in hun conclusie voorstelden, maar ook hun stelling luidens welke de wanprestatie van verweerder een schade had veroorzaakt die wegens haar alea en niet bij voorbaat te bepalen omvang door de partijen forfaitair was geraamd ; dat het die conclusie meteen beantwoordt ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het tweede middel, (...)

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

NOOT—Zie ook in dit nummer Cass. 8 februari 1974 met noot van E. Wymeersch en Hof Brussel 17 april 1973.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—8 FEBRUARI 1974

Voorzitter : Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever : de h. de Vreese

Eerste advocaat-generaal : de h. P. Mahaux

Advocaat : mr. J. Van Ryn

Boetebeding—Beding betreffende conventionele interesten en beding tot schadevergoeding wegens vertraging in de betaling—Beoordeling van de rechter—Bedongen som die geen schadevergoeding kan zijn.

Door te beschouwen dat het "strafbeding", voor zover het schadevergoeding beoogt wegens vertraging in de betaling, zonder voorwerp is "vermits daarvoor reeds een conventionele interest werd bedongen", beoordeelt het bestreden arrest niet het bestaan of het bedrag van de scha-

de, maar beslist het dat het "strafbeding", voor zover het louter een vertraging in de betaling wil vergoeden, een tekortkoming sanctioneert die geen schade heeft kunnen veroorzaken, aangezien reeds op voorhand in de overeenkomst een interest was bedongen, die precies bedoelde de vertraging in de betaling te vergoeden. Deze beslissing is van feitelijke aard en derhalve soeverein.

Wanneer de rechter beslist, dat de bedongen som geen vergoeding van de schade kan zijn, mag hij daaruit wettelijk afleiden, dat het niet om een strafbeding gaat en dat de bepaling van art. 1152 B.W. niet toepasselijk is.

P.V.B.A. Creyf's Interim t/ Carion

Gelet op het bestreden arrest op 21 juni 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het hof van beroep de strafclausule niet van toepassing verklaart om de reden dat er geen aanleiding is tot toepassing van dit strafbeding, hetwelk bepaalt dat, bij niet tijdige betaling en na ingebrekestelling, het bedrag van de factuur met 15 t.h. vermeerderd wordt als forfaitaire schadevergoeding en interesten voor het nadeel veroorzaakt door het gebrek aan betaling, daar de clausule in kwestie, voor zover ze schadevergoeding beoogt wegens vertraging in de betaling, zonder voorwerp is vermits daarvoor reeds een conventionele interest werd bedongen, en voor zover ze een vergoeding voor procedurekosten nastreeft, als ongeoorloofd moet aangezien worden,

terwijl het onmogelijk is uit te maken wat wordt bedoeld met "voor zover ze schadevergoeding beoogt wegens vertraging in de betaling", en "voor zover ze een vergoeding voor procedurekosten nastreeft", en dit onder meer kan betekenen hetzij dat het hof van beroep oordeelt dat de strafclausule zowel een "schadevergoeding wegens vertraging in de betaling" als een "vergoeding voor procedurekosten" nastreeft, hetzij dat dit hof zijn eigen twijfel daaromtrent weergeeft, zodat het arrest, door een onduidelijkheid die gelijkstaat met een gebrek aan motivering, het Hof niet in de mogelijkheid stelt zijn toezicht uit te oefenen, en derhalve artikel 97 van de Grondwet schendt :

Overwegende dat het arrest door de in het middel aangehaalde beschouwing bedoelt ofwel dat de strafclausule zowel de vertraging in de betaling als het veroorzaken van procedurekosten wil vergoeden, ofwel dat ze of de ene of de andere van die doelstellingen nastreeft ;

Overwegende dat, nu het hof van beroep beslist dat geen van beide, cumulatieve of alternatieve, doelstellingen de toepassing van het "strafbeding" rechtvaardigt, de aangeklaagde onduidelijkheid zonder invloed is op de wettelijkheid van de beslissing ;

Dat het middel dienvolgens, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het hof van beroep de strafclausule niet van toepassing verklaart onder meer om de reden dat ze, voor zover ze een vergoeding voor procedurekosten nastreeft, als ongeoorloofd moet aangezien worden,

terwijl deze strafclausule als volgt luidt: "Indien de betaling niet volledig contant geschiedt produceert het verschuldigde bedrag, ten gunste van Creyf's Interim, zonder voorafgaande ingebrekestelling, een interest van 1 t.h. per maand, te rekenen vanaf de factuurdatum. Bovendien, na in morastelling, zal de cliënt, als forfaitaire schadevergoeding voor de schade veroorzaakt door het uitblijven van betaling, een vergoeding verschuldigd zijn waarvan het bedrag 15 t.h. op de verschuldigde som zal belopen, met een minimum van 1.000 frank. De eventuele wissels van Creyf's Interim brengen hierin geen enkele afwijking noch vernieuwing",

terwijl dus noch *expressis verbis* noch impliciet in de tekst van de strafclausule over een "vergoeding voor procedurekosten" wordt beschikt, zodat het arrest, door de klare en duidelijke termen van deze akte niet te eerbiedigen, de bewijskracht ervan miskent en de artikelen 1319 tot 1322 van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Overwegende dat de tekst van de "strafclausule", waarvan het arrest luidens het middel de bewijskracht zou hebben miskend, niet bij de voorziening is gevoegd en noch de bestreden beslissing noch enige andere akte van procedure de termen ervan weergeeft;

Dat het middel niet ontvankelijk is;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134 en 1152 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het hof van beroep de strafclausule niet van toepassing verklaart onder meer om de reden dat de clausule in kwestie, voor zover ze schadevergoeding beoogt wegens vertraging in de betaling, zonder voorwerp is,

terwijl een strafbeding een overeenkomst tussen de partijen uitmaakt betreffende bestaan en bedrag van de schade, en de rechter, in geval van strafclausule, omwille van de regel dat het contract de partijen tot wet strekt (artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek), niet over bestaan en schatting van de schade mag oordelen en derhalve noch het bestaan van de schade mag in twijfel trekken, noch ten slotte het geschatte bedrag van de schade mag verminderen (artikel 1152 van het Burgerlijk Wetboek), zodat het arrest, door het bovenvermeld beoordelingsrecht, door de strafclausule aan de rechter onttrokken, desniettemin uit te oefenen, de in dit middel aangehaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek schendt;

Overwegende dat, door te beschouwen dat het "strafbeding", voor zover het schadevergoeding beoogt wegens vertraging in de betaling, zonder voorwerp is "vermits daarvoor reeds een conventionele interest werd bedongen", het arrest niet het bestaan of het bedrag van de schade beoordeelt maar beslist dat het "strafbeding", voor zover het louter een vertraging in de betaling wil vergoeden, een tekortkoming sanctioneert die geen schade heeft kunnen veroorzaken, vermits reeds op voorhand, in de overeenkomst, een interest was bedongen die precies bedoelde de vertraging in de betaling te vergoeden; dat deze beslissing van feitelijke aard en derhalve soeverein is;

Overwegende dat door te oordelen dat de bij het „strafbeding” beteugelde tekortkoming geen schade heeft kunnen veroorzaken, het arrest beslist dat de bij overeenkomst bedongen som geen vergoeding van de schade kon zijn;

Overwegende dat, wanneer de rechter beslist dat de bedongen som geen vergoeding van de schade kan zijn,

hij daaruit wettelijk mag afleiden dat het niet om een strafbeding gaat en dat de bepaling van artikel 1152 van het Burgerlijk Wetboek niet toepasselijk is;

Dat het middel naar recht faalt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT—*Strafbedingen zijn verboden, schadebedingen niet.*

1. Wie de recente rechtspraak en rechtsleer naslaat, stelt vast dat het "strafbeding" een ernstige crisis doormaakt. De oorzaken zijn veelvuldig. In de handelskringen, waar dergelijke bedingen veel voorkomen, bestaat een traditionele afkeer voor gerechtelijke procedures. Zij worden veelal beschouwd als tijdrovend, duur en onberekenbaar. Daarom geven de handelaars er de voorkeur aan afschrikwekkende bedingen (*in terrorem*) op te leggen. Deze vergoeden de schade voor de wanprestatie en de kosten voor de gerechtelijke invordering. Ook zetten zij de schuldenaar aan tot prompte uitvoering van zijn verplichtingen. Veelal verkiezen de partijen de schade, die het gevolg kan zijn van wanprestatie, in de overeenkomst zelf te begroten. De toenemende complexiteit van het economische leven, het "gewrongen zitten"¹ van de daartoe gebruikte overeenkomsten, zetten de partijen aan zelf de schade te bepalen, veeleer dan dit over te laten aan deskundigen, die niet steeds de werkelijke bedoelingen noch de feitelijke draagwijdte van de wanprestatie kunnen overschouwen.

Tegenover het toenemende gebruik, en vooral misbruik van deze bedingen heeft de magistratuur gereageerd. Daartoe werden de meest uiteenlopende middelen aangewend; vele ervan zijn voor ernstige kritiek vatbaar. Ook de wetgever liet zich niet ontbetuigd (art. 1023 Ger.W.).

Onlangs heeft het Hof van Cassatie, in drie arresten² een nieuwe doctrine ingeluid. Men kan deze aanduiden als „strafbedingen zijn verboden, schadebedingen niet". In deze noot wordt enkel deze stelling besproken.

2. De terminologie is verward. "Strafbedingen" leggen geen strafrechtelijke sanctie op, alleen een als boete bedoelde privaatrechtelijke sanctie. Daarom spreekt men juister van "boetebedingen"³. Gebruikelijk is de boete de betaling van een geldsom, doch ook andere prestaties mogen worden bedongen. Deze bedingen zetten de schuldenaar ook onder druk: zij dienen om de uitvoering van de verbintenis te verzekeren (vgl. art. 1226 B.W.).

Schadebedingen zijn forfaitaire, voorafgaande ramingen van de schadevergoeding die bij de contractueel aangeduide wanprestatie verschuldigd zal zijn. Onbetwist is dat de partijen zelf de hoegrootheid van de schadevergoeding kunnen bepalen. Voorts kunnen zij deze afstemmen op het door hen aangewezen schadegeval. Meteen vermijden zij betwistingen en processen. Onder meer om deze reden heeft de Napoleontische wetgever in art. 1152 B.W. een einde gemaakt aan het voorheen geldende recht van matiging van het beding door de rechter.

¹ Als typerend voorbeeld: de strafbedingen in leasingovereenkomsten; zie desbetreffend onze bijdrage in *Rev. Banque*, 1973, blz. 441 e.v.; vgl. I. VEROUGSTRAETE, "Privaatrechtelijke aspecten van finance leasing in België", *T.P.R.*, 1973, blz. 741, vooral nr. 19, blz. 757 e.v.

² Cass., 17 april 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 754, met conclusie van advocaat-generaal KRINGS, *R.C.J.B.*, 1972, 454, met noot van I. MOREAU-MARGRÈVE; Cass., 24 november 1972, in dit nummer opgenomen; zie ook: *Par.*, 1973, I, 297, *R.C.J.B.*, 1973, 30, met noot van I. MOREAU-MARGRÈVE; Cass., 8 februari 1974, hierbij afgedrukt.

³ Y. SCHOENTJES-MERCHIERS, "Strafbeding - boetebeding", nr. 5, *T.P.R.*, 1969, 52. Zo ook de hierna aangehaalde Benelux-Ontwerpovereenkomst.

Tot op heden werden boete- en schadebedingen niet onderscheiden. Men oordeelde dat de artikelen 1152, 1226 tot 1233 B.W. erop van toepassing waren. Hieraan maakt de nieuwe cassatierechtspraak een einde: enkel schadebedingen genieten de bescherming van voormelde wetsbepalingen. Strafbedingen daarentegen zijn nietig.

§ 1. STRAFBEDINGEN ZIJN ONGEOORLOOFD

a - Onderzoek van de cassatierechtspraak

3. De drie voormelde cassatiearresten bewegen zich enkel op het vlak van de toetsing van de juridische motivering van de feitenrechter. Geen rekening wordt gehouden met de feitelijke motivering van de rechter. Ook hier kan deze niet worden onderzocht, tenzij ter verheldering van de cassatiearresten.

4. Het arrest van 17 april 1970 steunt op twee motieven. De feitenrechter had vastgesteld dat de bedongen som geen vergoeding van schade *kon* zijn. Hieruit mocht de feitenrechter wettelijk afleiden dat het geen strafbeding (hier in de zin van schadebeding) en bijgevolg art. 1152 niet toepasselijk was.

Het arrest van 24 november 1972 steunt op een analoge redenering. Het hof van beroep had verklaard: "Dergelijke sanctie⁴ moet wegens haar enormiteit voor nietig worden gehouden krachtens de artt. 6 en 1131, 1133 B.W."⁵.

Deze elliptische motivering werd door het Hof van Cassatie aangevuld, onder opgave van de tussenliggende elementen in de redenering. Luidens het Hof was dit: wordt de bedongen vergoeding enorm bevonden, dan betekent dit dat zij de schuldeiser een voordeel bezorgt dat buiten elke verhouding staat tot de schade die uit de wanprestatie zou *kunnen* voortvloeien. Bijgevolg *kan* deze vergoeding geen herstel van schade zijn, waaruit voortvloeit dat het geen "strafbeding" in de zin van het Burgerlijk Wetboek is.

Ook het arrest van 8 februari 1974⁶ beslist in dezelfde zin. De feitenrechter heeft - soeverein - geoordeeld dat het beding betrekking had op een geval van wanprestatie, dat aan de schuldeiser geen schade heeft *kunnen* berokkenen. Derhalve was het geen schadebeding meer, en derhalve ongeldig.

b - Onderzoek van de door het Hof van Cassatie geformuleerde regel

5. In elk van deze drie arresten stelt het Hof dezelfde regel: de bedongen vergoeding is ongeoorloofd als zij "geen vergoeding van schade kan zijn". Deze herhaling is opvallend.

De arresten van 1970 en van 1972 geven enige verduidelijking met betrekking tot wat het Hof hieronder verstaat. In het arrest van 1970 treft men als bijkomende en niet doorslaggevende motivering aan dat ongeldig is het beding dat "aan de schuldeiser een veel grotere winst bezorgt dan de normale uitvoering van het contract". Op dezelfde vraag komt het arrest van 24 november 1972 terug. Daar luidt het dat ongeldig is het beding dat aan de schuldeiser een voordeel bezorgt dat buiten elke verhouding staat tot de schade die uit de wanprestatie zou kunnen voortvloeien. Indien dit het geval is, staat het beding voor meer dan de schade, en is het dus ongeldig.

⁴ Voor de omschrijving van het beding, zie de eerste considerans van het arrest.

⁵ Hof Gent, 23 maart 1971, onuitgegeven. Zie in dit nummer Cass., 24 november 1972, dat de voorziening tegen dat arrest verwerpt.

⁶ Het Hof werd niet verzocht stelling te nemen ten aanzien van het boetebeding dat betrekking heeft op schade, die ook op een andere wijze wordt vergoed, hetzij bij de overeenkomst of volgens de regelen van aanvullend recht. In vele gevallen is de keuze delicaat. Stelt men evenwel een *bis in idem* vast, dan komt het beding ongeoorloofd voor: vgl. Cass., 24 oktober 1964, *Pas.*, 1964, I, 217; Kh. Brussel, 10 januari 1959, *J.C. Brux.*, 1959, 110.

Terecht werd gewezen op de onverenigbaarheid van beide motieven⁷. In het arrest van 1970 wordt als maatstaf genomen de verhouding van de winst bij normale uitvoering tot de bij toepassing van het boetebeding toegekende vergoeding. In het arrest van 1972 is de maatstaf de kennelijke wanverhouding tussen de schade die zich kan voordoen bij wanprestatie, en de bij toepassing van het beding toegekende vergoeding. Zoals hierna wordt uiteengezet is enkel de tweede formulering overtuigend en moet de formulering van het arrest van 1970 in zekere zin gezien worden als een *obiter dictum*, overigens slechts vermeld onder uitdrukkelijke aanhaling van het eerste motief⁸.

6. In de zienswijze van het Hof staan "strafbedingen" enkel voor de vergoeding van de schade die het gevolg is van wanprestatie. Alleen schadebedingen zijn geoorloofd. Niet geoorloofd daarentegen zijn bedingen die geen vergoeding van schade kunnen zijn. Alsdan staat de bedongen som voor meer, of voor iets anders dan schadevergoeding. Dit kan enkel zijn een boete, een privaatrechtelijke sanctie. Voor de schuldeiser houden deze bedingen een onrechtmatige verrijking in: hij ontvangt meer bij wanprestatie dan zijn verlies of schade kan bedragen. In zijn hoofd zou er wel eens ongezonde speculatie op de wanprestatie door zijn schuldenaar kunnen aanwezig zijn⁹. Voor de schuldenaar houden deze bedingen een bedreiging in: bij wanprestatie zal hij meer moeten presteren dan de vergoeding van de voorzienbare schade. In zijn hoofd is er een boete. Het Hof acht zowel speculatie op wanprestatie als het opleggen van privaatrechtelijke boeten ongeoorloofd (art. 6 B.W.). Daarmee neemt het stelling in een oude betwisting met betrekking tot het juridisch karakter van het boetebeding: is dit enkel schadebeding, of mogen ook boeten worden opgelegd? In het verleden werden beide opvattingen verdedigd¹⁰. Uiteindelijk komt de betwisting neer op een waardeoordeel: is het maatschappelijk aanvaardbaar dat burgerlijke boeten worden opgelegd? In de lijn van haar oudere rechtspraak inzake dwangsommen, heeft het Hof de vraag opnieuw ontkennend beantwoord.

7. Is het voldoende dat de feitenrechter, ten aanzien van een bepaald boetebeding, beslist dat dit beding "geen vergoeding van schade kan zijn" om het, op deze grond alleen, ongeoorloofd te verklaren? Men heeft dit, o.i. ten onrechte, ontkend.

Aldus het arrest van 17 april 1970. In het antwoord op het tweede cassatiemiddel hanteert het Hof twee motieven: 1° het kan geen vergoeding van schade zijn; 2° het beding bezorgt de schuldeiser een veel grotere winst dan bij uitvoering. Men heeft beweerd dat het eerste motief op zichzelf onvoldoende zou zijn, terwijl het Hof enkel genoeg zou nemen met de samenvoeging van beide motieven¹¹.

Vast staat dat latere arresten, en vooral het arrest van 1974, het eerste motief als losstaand en voldoende aanmerken. Daarenboven is het tweede motief in het arrest van 1970 toegevoegd

⁷ I. MOREAU-MARGRÈVE, "Encore la clause pénale, nouvelle phase d'une crise", *R.C.J.B.*, 1973, 311.

⁸ De in het arrest van 1970 gebruikte uitdrukking is dubbelzinnig: niet de verhouding tussen de bedongen som en winst, doch tussen de bedongen som en schade bij wanprestatie dient als maatstaf.

⁹ Vgl. Cass., 9 juli 1936, *Pas.*, 1936, I, 345; de cassatie werd evenwel opgelopen wegens onvoldoende motivering.

¹⁰ Noch de voorbereidende teksten, noch Pothier (voor wie het boetebeding indemnitairst was; doch men aanvaardde toen het matigingsrecht van de rechter) leveren doorslaggevende argumenten op voor het aanvaarden van een stelling in de ene of de andere zin. Ook de latere auteurs bleven verdeeld; zie daarover de conclusie van advocaat-generaal KRINGS, bij Cass., 17 april 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 755 e.v.; I. MOREAU-MARGRÈVE, "Une institution en crise: la clause pénale", *R.C.J.B.*, 1972, 479 e.v. In België werd vooral door DE PAGE (III, nr. 117, blz. 150) het indemnitairst karakter van het strafbeding verdedigd.

¹¹ I. MOREAU-MARGRÈVE, "Une institution en crise: la clause pénale", *R.C.J.B.*, 1972, 477.

en overbodig. Niet alleen herhaalt het Hof uitdrukkelijk het eerste motief, doch stelt het daarnaast het tweede dat in voorkomend geval een eigen voldoende grond voor het ongeoorloofde karakter van sommige strafbedingen kan opleveren. Tenslotte moet men verwijzen naar de weerlegging door het Hof van het eerste cassatiemiddel, dat in identiek dezelfde termen is gesteld als het eerste motief van het tweede middel. Wat betekent immers dat art. 1152 B.W. niet van toepassing is? Men kan dit doorbreken van de bindende kracht van de overeenkomst slechts begrijpen vanuit de, op dat punt niet, maar later wel geëxpliciteerde grondslag, namelijk de inbreuk op art. 6 B.W.

Dezelfde constatering geldt ten aanzien van het arrest van 24 november 1972. Uit dit arrest meende men te kunnen afleiden dat het Hof het in 1970 voorgesteld principe zou hebben willen beperken door de toepassing ervan ondergeschikt te maken aan de vaststelling van het "enorm" karakter van de opgelegde boete¹². Veeleer gaat het hier echter om een illustratie van de wijze waarop de feitenrechter tot de vaststelling kan komen dat het beding "geen vergoeding van schade kan zijn". Zoals hierboven uiteengezet is, heeft het Hof de elliptische redenering van het bestreden arrest aangevuld. Trouwens laat het "enorm" karakter van de bedongen som niet toe het beding te ontcrachten. Dit is slechts het geval als vastgesteld wordt dat de bedongen som buiten elke verhouding staat tot de schade die uit de wanprestatie zou kunnen voortvloeien. Men kan derhalve niet beweren dat het Hof is afgestapt van het ene centrale begrip, namelijk het verbod van burgerlijke boeten.

§ 2. ENKEL SCHADEBEDINGEN ZIJN GEOORLOOFD

a - De toetsing van de schadebedingen

8. Hoe zal de feitenrechter het theoretische criterium - dat het beding geen vergoeding van schade kan zijn - in de praktijk hanteren? Tot op heden heeft het Hof genoeg genomen met de - overigens soevereine - vaststelling van de feitenrechter: deze vaststelling zal voldoende zijn om elk beroep op het Hoogste Gerechtshof uit te sluiten. Men kan niet nalaten deze stelling te vergelijken met die inzake dwangsommen: ook daar is de censuur van het Hof niet toepasselijk als de feitenrechter zijn beslissing motiveert in termen van schadevergoeding, en niet van straf of dwangmiddel.

Het arrest van 8 februari 1974 verschaft een eerste aanknopingspunt: men gaat uit van de feitelijke vaststelling dat de tekortkoming geen schade heeft kunnen veroorzaken. Het boeteding dat op bedoelde tekortkoming betrekking had, kon derhalve niet de vergoeding van schade tot voorwerp hebben en werd derhalve "onverbindend" verklaard (art. 1152). Als eerste uitgangspunt kan dus worden genomen: gaat het om een nooit schade verwekkende tekortkoming, dan kan het beding enkel en alleen een boete opleggen, en is het dus ongeoorloofd.

Een nadere verduidelijking treft men aan in het arrest van 24 november 1972. De feitenrechter had zich ertoe beperkt het "enorm" karakter van het beding vast te stellen. Het Hof verduidelijkt dit: het gaat om het beding waarbij de bedongen vergoeding buiten elke verhouding staat tot de schade die uit de wanprestatie zou kunnen voortvloeien. Als referentiepunt neemt het Hof de schade, die uit de wanprestatie zou kunnen voortvloeien, dus beslist niet de werkelijke geleden schade, zoals het Hof van Beroep te Brussel¹³ heeft beslist. Indien er een grove wanverhouding bestaat tussen de opgelegde vergoeding en de potentiële schade bij wanprestatie, is het overduidelijk dat de opgelegde vergoeding meer dan schadevergoeding vertegenwoordigt en derhalve een privaatrechtelijke boete oplegt. Bijgevolg ("dès lors") kan de bedongen som geen vergoeding van schade zijn. Dit betekent evenwel nog niet dat de bedongen som buiten elke verhouding tot de potentiële schade moet staan: het

is voldoende dat zij meer dan de vergoeding van de potentiële schade bedraagt, en dit ongeacht hoe groot de wanverhouding is.

9. Aldus ontleed steunen de drie arresten duidelijk op een enkel criterium, namelijk dat de bedongen som meer dan de potentiële schade behelst. Alsdan kan zij geen vergoeding van schade zijn; m.a.w. is zij een burgerlijke straf. Toepassingen treft men aan wanneer er geen potentiële schade kan zijn, of de bedongen som in grove wanverhouding staat tot de potentiële schade. Het eigenlijk criterium blijft evenwel de verhouding van de bedongen som tot de potentiële schade. Dit blijkt o.m. uit het arrest van 1972: aldaar wordt de schade die uit de wanprestatie zou kunnen voortvloeien, als toetssteen genomen.

Concreet betekent dit dat de feitenrechter zal moeten bepalen welke de maximale schade is die zou kunnen voortvloeien uit alle gevallen van wanprestatie, waarop het beding betrekking heeft¹⁴. Is de gemeenrechtelijke schade in elk geval geringer dan de bedongen som, dan omvat deze laatste meer dan schadevergoeding, en is derhalve als boete ongeoorloofd. Zijn er gevallen waarin de schade naar gemeen recht groter dan of gelijk aan de bedongen som is, dan is het beding rechtsgeldig. Aan de werkelijk aangerichte schade kan de geoorlooftheid van het beding niet worden afgemeten¹⁵.

b - *Schadebedingen kunnen evenwel indruisen tegen andere regelen van dwingend recht*

10. Vanzelfsprekend kunnen schadebedingen, na getoetst te zijn aan het hierboven toegelichte verbod van "burgerlijke straf", nog ongeldig zijn op andere gronden. Doch behoudens vernietiging, kan de rechter het schadebeding niet matigen: art. 1231 B.W. verleent hem hiertoe slechts uitzonderlijk het recht¹⁶.

(i) - inbreuk op art. 1023 Ger.W.

In dit overbekende artikel werden grote verwachtingen gesteld. Het is een maat voor niets gebleken. Veelal worden de bedingen zo geformuleerd dat zij in werking treden bij het loutere feit van wanprestatie, en niet alleen bij gerechtelijke procedure.

Het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Gent van 15 mei 1972¹⁷ illustreert dit nogmaals. De beslissing van de rechtbank kan in rechte niet worden bekritiseerd. Voorzichtigheidshalve stelde de rechtbank het bestaan vast van schadeëlementen, waarvoor het beding geacht werd herstel te bieden.

(ii) - ongeoorloofde speculatie op de wanprestatie

Heeft de schuldeiser meer voordeel bij de uitvoering van het schadebeding dan bij de uitvoering van de overeenkomst, kan men gewag maken van ongeoorloofde speculatie op de wanprestatie. Overeenkomsten moeten immers worden uitgevoerd. Het is maatschappelijk onaanvaardbaar, en derhalve strijdig met de goede zeden, aan dergelijke bedingen uitvoering te verlenen.

Sommige beslissingen¹⁸ gebruiken dit criterium als zelfstandige grond van ongeldigheid. In de meeste gevallen zal het sa-

¹⁴ Men zou dit schematisch kunnen voorstellen als volgt: de rechter maakt een tabel op van alle gevallen van wanprestatie, waarop het beding betrekking heeft; voor elk geval raamt hij de schadevergoeding naar wettelijke regeling. Daarna vergelijkt hij met het boeteding. Is dit laatste steeds groter, dan is het ongeoorloofd.

¹⁵ Dit zou in strijd zijn met het wezen van het strafbeding, forfaitaire raming van schade. Overigens mag de rechter in het algemeen enkel de afwezigheid van oorzaak, niet de evenwaardigheid van de wederzijdse oorzaken beoordelen.

¹⁶ Art. 1231 stelt de rechter in staat de bedongen vergoedingen te proportionaliseren tot de graad van wanprestatie, wanneer de verbintenis vatbaar is voor gedeeltelijke uitvoering. De partijen kunnen hiervan uitdrukkelijk afwijken; zij doen het stilzwijgend door in het schadebeding een mechanisme in te bouwen, waarbij de vergoeding afneemt naarmate de prestatie, op het ogenblik van de wanprestatie, is voortgeschreden: Cass. comm. fr., 10 juli 1972, D., 1972, 728, noot MALAURIE.

¹⁷ Kh. Gent, 15 mei 1972, B.R.H., 1972, 638.

¹⁸ O.m. Hof Brussel, 15 mei 1963, J.T., 1963, 593.

¹² I. MOREAU-MARGRÈVE, "Encore la clause pénale, nouvelle phase d'une crise", R.C.J.B., 1973, 313.

¹³ Hof Brussel, 17 april 1973, hierbij afgedrukt.

menvallen met het verbod van "burgerlijke straf". Tegen de zelfstandige aanwending ervan bestaan geen bezwaren.

(iii) - *wat bij ontbinding van de overeenkomst?*

Bij ontbinding van de overeenkomst gaat deze in beginsel *ex tunc* teniet. Aan de bedingen wordt elke rechtskracht ontnomen. Men heeft hieruit afgeleid dat ook het schadebeding vervalt¹⁹. De vraag is op welke schade het beding betrekking had: is het gesteld op de vertraging in de uitvoering, dan zal het bij ontbinding van de overeenkomst vervallen²⁰. Heeft het daarentegen tot voorwerp de vergoeding van de schade bij ontbinding, dan zal de rechter het wel uitvoering verlenen. De overeenkomst met betrekking tot de vergoeding van deze schade blijft bestaan ook na ontbinding, zij het dat de ontbinding voorwaarde van toepassing van het beding is²¹. Evenmin doet het beweerde bijkomstig karakter van het schadebeding hieraan afbreuk: art. 1227 maakt het beding enkel afhankelijk van de geldigheid van de hoofdverbintenis²².

BESLUIT

11. Er bestaat een malaise inzake boetebedingen. Deze is vooral te wijten aan het misbruik van overmatige bedingen. Het ware wenselijk dat, zoals in het pré-napoleontische recht, de rechter de macht werd verleend al te zware bedingen te matigen.

Dit zal mogelijk worden na het in werking treden van de Benelux-Overeenkomst betreffende het boetebeding²³. De Ontwerp-Overeenkomst erkent het boetebeding als privaatrechtelijke sanctie. De thans door het Hof van Cassatie uitgewerkte zienswijze zou alsdan zijn achterhaald. Anderzijds wordt de rechter gemachtigd overmatige bedingen te matigen, mits "de billijkheid dit klaarblijkelijk eist". Hij zal evenwel geen lagere som mogen toekennen dan zou voortvloeien uit de wettelijke regeling inzake vergoeding van schade.

E. Wymeersch
Docent UIA

¹⁹ JOSSERAND, *Cours de droit civil positif français*, II (1933), nr. 644, blz. 353, onder verwijzing, ten onrechte, naar Cass. civ. fr., 29 juni 1925, *D.H.*, 1925, 594.

²⁰ Cass. civ. fr., 29 juni 1925, *gecit.*; Cass., 16 juni 1955, *Pas.*, 1955, I, 1126; Cass., 26 oktober 1956, *Pas.*, 1957, I, 194; Cass., 29 mars 1958, *Pas.*, 1958, I, 848.

²¹ Uiteindelijk betreft het een vraag van uitlegging van de wil van partijen; vgl. LIMPENS-VAN DAMME, "Examen de jurisprudence", nr. 27, *R.C.J.B.*, 1961, 75. Vgl. Cass. comm. fr., 4 juli 1972, *D.*, 1972, 732, noot Malaurie.

²² Vgl. art. 1599; LAURENT, *XVII*, nr. 430, blz. 430. De ontbinding dient overigens om de schuldeiser van zijn verbintenis te ontslaan.

²³ Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad, 25 juni 1970; zie *R.W.*, 1973-74, 1740.

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER—11 FEBRUARI 1974

Voorzitter: Baron Richard

Raadsheer-verslaggever: de h. Trousse

Advocaat-generaal: de h. Krings

Advocaat: mr. Dewit

Verzekering — Motorrijtuigen — Strafbepaling van art. 18, § 1, van de Wet van 1 juli 1956—Verzekeringnemer die het niet verzekerde voertuig van een derde bestuurt.

De verzekeringnemer die op de openbare weg een ander voertuig bestuurt dan het in zijn verzekeringscontract

omschreven voertuig, valt onder de toepassing van art. 18, § 1, van de Wet van 1 juli 1956, indien dit voertuig toebehoort aan een derde die het niet heeft doen dekken door een verzekering in overeenstemming met de bepalingen van deze wet, zelfs al was zijn eigen aansprakelijkheid gedekt door een contract waardoor een hem toebehorend voertuig is verzekerd.

Tsepelidis

Gelet op het bestreden arrest, op 21 juni 1973 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

I. In zoverre de voorzieningen gericht zijn tegen de veroordelingen wegens niet-verzekering van de civielrechtelijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen:

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 9 en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest voornoemde telastlegging van niet-verzekering tegen de eisers bewezen verklaart, zonder te antwoorden op het verweer waarbij de eisers hebben aangevoerd dat enerzijds bedoeld voertuig op het ogenblik van het ongeval in werkelijkheid regelmatig was verzekerd door de verzekeringsmaatschappij De Verenigde Eigenaars, dat laatstgenoemde de getroffenene heeft vergoed en bij schrijven van 11 juli 1972 de werkelijke dekking door de polis heeft bevestigd en anderzijds dat bedoeld voertuig moest worden beschouwd als een vervangingsvoertuig overeenkomstig artikel 4 van de algemene voorwaarden van het modelcontract voor de verplichte aansprakelijkheidsverzekering inzake motorrijtuigen;

Overwegende dat, in antwoord op het verweer van de eisers het arrest erop wijst enerzijds dat de Chrysler-wagen niet kan beschouwd worden als een vervangingsvoertuig voor de Audi-wagen van de eerste eiser, omdat hij aan de tweede eiser toebehoort en niet gedekt was door een verzekering die liep tijdens de periode bedoeld in de dagvaarding en anderzijds dat het feit dat de verzekeringsmaatschappij van de eerste eiser aangenomen heeft het risico te dekken, geen invloed heeft op het bestaan van de misdrijven;

Dat het arrest aldus afwijzend beschikt op de verweering van de eisers, die erop neerkwam te beweren dat het voor de niet-toepassing van de bij wet van 1 juli 1956 gestelde straffen volstaat dat de getroffene vergoeding van een verzekeraar heeft bekomen;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 18, paragraaf 1, van de wet van 1 juli 1956,

doordat het bestreden arrest er geen rekening heeft mee gehouden dat die wetsbepaling, om te kunnen worden toegepast, veronderstelt dat de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de eigenaar, de bestuurder of de houder niet door een verzekering gedekt is, overeenkomstig artikel 2 van dezelfde wet,

terwijl uit de gegevens van de zaak, met name de vergoeding van de getroffenen en de brief van 11 juli 1972 van de verzekeraar, voldoende blijkt dat die aansprakelijkheid ten deze gedekt was, en zulks door de enkele toepassing van artikel 4 van de algemene voorwaarden van het verzekeringscontract, luidens hetwelk de dekking zich gedurende een maand uitstrekt tot het vervangingsvoertuig, alsmede tot voertuigen toebehorende aan derden, voor zover zij toevallig worden bestuurd;

Overwegende dat, luidens de artikelen 2 en 3 van de wet van 1 juli 1956, elk motorrijtuig dat in het verkeer wordt gebracht op de openbare weg, op terreinen die toegankelijk zijn voor het publiek of voor een zeker aantal personen die het recht hebben om er te komen, moet worden gedekt door een desbetreffende aansprakelijkheidsverzekering die aan de bepalingen van deze wet beantwoordt ;

Dat dientengevolge de verzekeringnemer die op de openbare weg een ander voertuig bestuurt dan het in zijn verzekeringscontract omschreven, onder de toepassing valt van artikel 18, paragraaf 1, van de wet van 1 juli 1956, indien dit voertuig toebehoort aan een derde die het niet heeft doen dekken door een verzekering in overeenstemming met de bepalingen van deze wet, zelfs al was zijn eigen aansprakelijkheid gedekt door een contract waardoor een hem toebehorend voertuig is verzekerd ;

Overwegende dat de rechter enerzijds beslist dat het voertuig van Vassilios Tsepelidis, tweede eiser, niet kan worden beschouwd als een voertuig dat het voertuig van Dimitrios Tsepelidis, eerste eiser, vervangt ;

Dat hij anderzijds vaststelt dat de Chrysler-wagen die de eerste eiser bestuurde, toebehoorde aan de tweede eiser, die het noch heeft doen inschrijven, noch voor de in de dagvaarding vermelde duur heeft gedekt door een verzekering ; dat hij derhalve zijn beslissing wettelijk heeft gerechtvaardigd, niettegenstaande de civielrechtelijke aansprakelijkheid van de eerste eiser bleek gedekt te zijn krachtens de aanvullende dekking die hem als aanvullend recht werd verleend in de verzekeringsovereenkomst betreffende zijn eigen Audi-voertuig ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

En overwegende dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is ;

Betreffende de voorziening van de tweede eiser, civielrechtelijk aansprakelijke partij ;

Overwegende dat eiser geen enkel middel heeft aangevoerd in zijn verklaring van beroep in cassatie en in het overeenkomstig artikel 422 van het Wetboek van strafvordering ingediende verzoekschrift ; dat, met betrekking tot die voorziening het Hof geen acht vermag te slaan op de memorie, die ter griffie van het Hof werd ingediend zonder de tussenkomst van een advocaat bij het Hof ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen ;

Veroordeelt iedere eiser in de kosten van zijn voorziening.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER—17 APRIL 1973

Voorzitter : de h. A. Maréchal

Raadsheren : de hh. J. Jans en P. Mahillon

Advocaten : mrs. Corthouts en Stynen

Boetebeding—Beding dat de schuldeiser een grotere winst bezorgt dan de normale uitvoering van het contract—Strijdig met art. 6 B.W.

Als de in een boetebeding bepaalde som niet met een werkelijke schade overeenstemt, doch deze ruimschoots overtreft, en overigens erkend wordt dat ze bedoeld is om inbreuken op het contract te beteugelen, overschrijdt zij de perken van een boetebeding in de zin van de artt. 1226 e.v. B.W., en maakt zij een burgerlijke straf uit die buiten de werkingsfeer van art. 1152 B.W. valt.

Door het schadebedrag zo hoog te stellen dat de tekortkoming van de medecontractant een grotere winst bezorgt dan de normale uitvoering van het contract, heeft het er alle schijn van dat in werkelijkheid gespeculeerd wordt op de niet-uitvoering van de contractuele verplichtingen. De clause in kwestie is derhalve strijdig met de bepaling van art. 6 B.W.

Supan t/ Coomans

Gezien het vonnis gewezen op 21 oktober 1970 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Turnhout, zetelende in zaken van koophandel, waarvan geen betekening wordt overgelegd en waartegen hoger beroep, regelmatig naar vorm en tijd, op 6 januari 1971 ingesteld werd ;

Overwegende dat de vordering, ingeleid door geïntimeerde, ertoe strekt appellante te horen veroordelen 38.500 fr. te betalen bij wijze van conventionele forfaitaire vergoeding ;

Overwegende dat volgens contract van 7 februari 1968 geïntimeerde een juke-box in de door appellante gehouden herberg geplaatst heeft, tegen toekenning aan laatstgenoemde van 20% van het bruto incasso ;

Dat appellante de overeenkomst niet kon verbreken dan met een "opzeg" van twaalf maanden bij aangetekend schrijven terwijl geïntimeerde op ieder ogenblik het toestel kon terugnemen, zonder voorafgaande verwittiging, formaliteiten of gerechtelijke tussenkomst (artikel 6) ;

Dat appellante de formele verplichting aanging tijdens de ganse duur van de overeenkomst, opzeggingstermijn inbegrepen, alle andere muziektoestellen en amusementsapparaten en spelen uit haar instelling te verwijderen (artikel 7) ;

Dat uitdrukkelijk overeengekomen werd, "ten titel van onherroepelijk strafbeding", dat appellante voor iedere inbreuk op bewuste overeenkomst een forfaitaire schadevergoeding van 25% van de aangegeven waarde van 158.000 fr. (d.i. 38.500 fr.) verschuldigd zou zijn (artikel 9) ;

Overwegende dat gerechtsdeurwaarder Van der Veken, ter standplaats Hasselt, handelend ten verzoeke van geïntimeerde, op 8 april 1968 vastgesteld heeft dat de juke-box van laatstgenoemde in de plaats nevens de eigenlijke caféplaats stond, zonder aangesloten te zijn op de elektriciteit, terwijl in de herberg zelf een ander juke-box (nieuw) stond, welke wél aangesloten was op de elektriciteit ;

Dat appellante aan de gerechtsdeurwaarder verklaarde "dat zij met de juke-box van verzoeker niet meer speelde gezien er een defekt aan was en zij slechts twintig percent kreeg van verzoeker" ;

Overwegende dat appellante laat gelden doch niet bewijst noch aanbiedt te bewijzen dat de litigieuze overeenkomst door haar aangegaan werd onder voorwaarde dat geïntimeerde de juke-box waarover zij reeds beschik-

te, en die hogervermeld apparaat zou zijn, tegen een zeer goede prijs zou te gelde maken ;

Overwegende dat te vergeefs appellante beweert dat geïntimeerde de aanwezigheid van het ander apparaat geduld zou hebben en aanbiedt te bewijzen dat een toestel zich reeds in haar herberg bevond toen het apparaat van geïntimeerde aldaar geplaatst werd ;

Dat, inderdaad, artikel 7 van de litigieuze overeenkomst bepaalt dat iedere afwijking op de verplichting van verwijdering van andere toestellen schriftelijk dient vastgelegd te worden ;

Overwegende dat appellante eveneens ten onrechte geïntimeerde verwijt haar niet in gebreke gesteld te hebben ;

Dat immers indien de verbintenis bestaat in iets niet te doen, hij die daartegen handelt, uit hoofde van de enkele overtreding schadevergoeding verschuldigd is (artikel 1145 van het Burgerlijk Wetboek) ;

Overwegende dat geïntimeerde na de bedoelde tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder het toestel bij appellante teruggenomen heeft, overeenkomstig artikel 6 van het contract ;

Dat appellante terecht laat gelden dat het weghalen van het apparaat de ontbinding van de overeenkomst teweegbrengt ;

Overwegende dat de ontbinding echter het recht van geïntimeerde om schadevergoeding te vorderen wegens inbreuk op een contractuele verbintenis onaangetast laat ;

Overwegende dat appellante eindelijk staande houdt dat de door artikel 9 van de litigieuze overeenkomst bepaalde schadevergoeding niet onder toepassing valt van artikel 1152 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat het gebruik door appellante van een ander toestel dan dat van geïntimeerde geen andere schade aan laatstgenoemde kan veroorzaken hebben dan een verlies van recette en de waardevermindering die de juke-box ondergaat ten gevolge van zijn overplaatsing ;

Overwegende dat geïntimeerde geen inlichtingen verschaft aangaande de winsten die dergelijke apparaten voortbrengen ;

Dat hij de schatting van appellante, wat de exploitatie van het apparaat in haar herberg betreft, niet betwist, namelijk een bruto incasso van 2.500 fr. per maand, waarvan 2.000 fr. hem zouden toekomen ;

Overwegende dat geïntimeerde, die de lichte van zijn toestel geregeld deed zeer spoedig de aanwezigheid in de herberg van een ander apparaat zou vastgesteld hebben ;

Overwegende dat het verlies van recette dientengevolge slechts op enkele maanden kan dragen ;

Overwegende dat de waardevermindering die de juke-box kan ondergaan, zoals hierboven gezegd, heel moeilijk te schatten is en overigens door geïntimeerde niet becijferd wordt ;

Overwegende dat laatstgenoemde beweert doch niet bewijst dat het apparaat, nadat het uit een bepaalde herberg weggehaald is, niet meer begeerd wordt in een andere instelling, zodat het slechts op zeer ongunstige voorwaarden verder kan verhuurd worden ofwel voor zeer lage prijs verkocht ;

Overwegende dat bewuste juke-box, was hij in de herberg van appellante gebleven, in ieder geval een minderwaarde had ondergaan ;

Overwegende dat uit de elementen van de zaak blijkt

dat de som van 38.500 fr. niet overeenstemt met een werkelijke schade, doch deze ruimschoots overtreft ;

Overwegende dat geïntimeerde overigens in zijn besluiten erkent dat de bepaalde vergoeding ook bestemd wordt om de inbreuken op het contract te beteugelen ;

Overwegende dat zij dus de perken van een strafclausule in de zin van de artikelen 1226 en volgende van het Burgerlijk Wetboek overschrijdt en een eigenlijke burgerlijke straf uitmaakt die buiten het toepassingsveld van artikel 1152 van het Burgerlijk Wetboek valt ;

Overwegende dat door het schadebedrag zo hoog te stellen dat de tekortkoming van de medecontractant een grotere winst bezorgt dan de normale uitvoering van het contract, alles er de schijn van heeft dat in werkelijkheid gespeculeerd wordt op de niet-uitvoering van de contractuele verplichtingen ;

Overwegende dat de litigieuze clausule dientengevolge strijdig is met de bepaling van artikel 6 van het Burgerlijk Wetboek (cf. Cass., 17 april 1970, en conclusie van advocaat-generaal Krings, *Arr. Cass.*, 1970, 754) ;

Overwegende dat appellante voor het geval dat haar stelling nopens de nietigheid van de strafclausule aangenomen wordt, aanbiedt een som van 6.000 fr. te betalen, zoals zij het reeds vóór de eerste rechter had gedaan ;

Overwegende dat dit aanbod, waarvan geïntimeerde de raming niet tegenspreekt, redelijk is en overeenkomt met de schade die geïntimeerde geleden heeft door de niet-naleving van het contract vanwege appellante ;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der Wet van 15 juni 1935,

Ontvangt het hoger beroep ;

Bevestigt het bestreden vonnis onder de wijziging dat de hoofdsom die appellante veroordeeld wordt aan geïntimeerde te betalen tot zesduizend frank herleid wordt en behoudens de kosten ;

Verwijst appellante in één vierde en geïntimeerde in drie vierden van de kosten in beide aanleggen.

NOOT—Zie ook in dit nummer Cass. 24 november 1972 en 8 februari 1974 met noot van E. Wymeersch.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e KAMER—14 FEBRUARI 1974

Voorzitter : de h. W. De Groote

Raadsheren : de hh. De Witte en Carsau

Openbaar ministerie : de h. Steelandt

Advocaten : mrs E. Rollier en G. Eemans

Geesteszieken—Opsluiting in krankzinnigengesticht—Vermoeden van krankzinnigheid—Procedure tot echtscheiding—Gevolg.

Art. 34, lid 1, van de Wet van 18 juni 1850, gewijzigd bij de Wet van 7 april 1964, naar luid waarvan de handelingen die iemand heeft verricht gedurende de tijd dat hij in een krankzinnigengesticht werd gehouden, overeenkomstig art. 1304 B.W. wegens krankzinnigheid kunnen bestreden worden, scheidt een vermoeden van krank-

zinnigheid in hoofde van de in het gesticht opgenomen persoon.

Het gaat om een vermoeden juris tantum, zodat het bewijs mag geleverd worden dat de betrokkene gedurende zijn opsluiting niet krankzinnig was.

Nu dat bewijs ten deze niet geleverd is, moest de tegen de betrokkene ingestelde echtscheidingsprocedure gedurende zijn opsluiting geschorst worden, en is de tijdens die periode verrichte procedure hem niet tegenstelbaar.

V. t/ M.

Het hoger beroep tegen het vonnis van 29 juni 1972 van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, werd tijdig en in regelmatige vorm ingesteld.

Het hoger beroep werd betekend aan de hoofdgriffier van de Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde bij exploit van 20 september 1972 van gerechtsdeurwaarder Pierre De Mey te Zele.

Het bestreden vonnis liet de echtscheiding toe tussen partijen ten voordele van geïntimeerde op grond van grove beledigingen.

Het hoger beroep strekt tot het teniet doen van dit vonnis en tot het doen vaststellen dat de procedure in echtscheiding diende geschorst te worden vanaf 17 maart 1971, datum waarop appellante werd gekollokeerd in het Psychiatrisch Instituut te Lede.

1. De vraag of een gekollokeerde gedurende zijn internering rechtsbekwaam blijft moet beoordeeld worden in het licht van art. 34 van de Wet van 18 juni 1850 en 28 december 1873, gewijzigd door de Wet van 7 april 1964.

Dit artikel bepaalt dat de rechtshandelingen van deze personen wegens krankzinnigheid vatbaar zijn voor bestwisting overeenkomstig art. 1304 B.W.

Rechtsleer en rechtspraak zijn vrijwel unaniem van oordeel dat deze bepaling een vermoeden schept van krankzinnigheid in hoofde van de gekollokeerden (*R.P.D.B.*, Compl. III, *Déments et déficients mentaux*, nr. 202; DE PAGE, II, nrs. 307 en 373, en I, nr. 882; *R.C.J.B.*, 1950, RENARD, "Examen jurisprudence 1939-48", p. 251 e.v.; contra: DELVA, *J.T.*, 1963, p. 273, nr. 65). Art. 34, lid 1, ware trouwens overbodig, en art. 1304 B.W. zou volstaan, indien de gewezen gekollokeerde zelf het bewijs zou moeten leveren van die bepaalde grond van nietigheid van zijn rechtshandeling.

Waar voormelde wet verhelpt aan de gepresumeerde onbekwaamheid van de gekollokeerde door de aanstelling van een speciale voorlopige bewindvoerder, geldt dit slechts voor het beheer over de goederen maar niet inzake echtscheiding, die een strikt persoonlijke gelegenheid is, die niet door een wettelijke vertegenwoordiger kan waargenomen worden (Cass., 11 november 1869, *Pas.*, 1870, I, 3).

2. Het gaat hier slechts om een vermoeden *juris tantum* zodat geïntimeerde het bewijs mag leveren dat appellante gedurende haar opsluiting niet aangedaan was door krankzinnigheid.

Geïntimeerde levert dit bewijs niet en maakt er appellante ten onrechte een verwijt van er zich mee te vergenoegen te zeggen dat kollokatie neerkomt op krankzinnig-

heid: gezien het in haar voordeel geldend vermoeden kan appellante zich daartoe beperken.

Geïntimeerde houdt voor dat appellante gedurende haar opsluiting alle zittingen heeft bijgewoond bij monde van haar advocaat, maar vooreerst blijkt dit niet uit de procedurestukken, uitgenomen wat het eindvonnis betreft, en indien appellante hiervoor mandaat zou gegeven hebben – wat door de raadsman ontkend werd bij de debatten in beroep – dan zou voormeld art. 34 hierop toepasselijk zijn.

3. De eerste rechter nam aan dat het tegenbewijs geleverd was door het enkwest aangezien geen enkele getuige gewag maakte van enig feit dat op krankzinnigheid wijst, en waar de huisarts getuigde dat zijn patiënte, volgens hem, slechts karakterieel gestoord was.

Dit enkwest levert echter geen steekhoudend en afdoend tegenbewijs op.

1) Vooreerst blijkt uit het kollokatiebesluit van de stad Aalst dat deze maatregel genomen werd overeenkomstig een getuigenschrift van diezelfde huisarts die toen "krankzinnigheid" attesteerde.

2) Noch de dokter noch de andere getuigen werden ondervraagd over de toestand van appellante bij en gedurende de kollokatie.

3) Tenslotte mag men bij de beoordeling van de bewijswaarde van die getuigenverklaringen niet uit het oog verliezen dat het appellante onmogelijk was het enkwest bij te wonen en de getuigen te interpellieren wegens haar geestestoestand, minstens wegens haar opsluiting (zie verder).

4. De kwestie van de geestestoestand en de daaruit volgende rechtsonbekwaamheid van appellante daargelaten, blijft nog de opsluiting op zichzelf, waardoor haar recht van verdediging niet behoorlijk verzekerd was.

Ook na de eigenlijke verzoeningsprocedure moet aan de verwerende partij inzake echtscheiding de gelegenheid gegeven worden contact te houden met de tegenpartij en eventueel een verzoening na te streven.

Vooraf bij de enkwesten moet haar de mogelijkheid geboden worden persoonlijk aanwezig te zijn, o.m. om de gewenste vragen te laten stellen aan de getuigen.

Welnu, het blijkt dat de betekeningen haar niet eens bereikten en dat zij, hoe dan ook, niet voor de rechtbank kon verschijnen (attest Dr. Torck dd. 12.05.1971).

5. Geïntimeerde werpt nog op dat, in geval van bewezen krankzinnigheid, appellante ook onbekwaam zou geweest zijn geldig hoger beroep aan te tekenen.

Hij verliest echter uit het oog dat de rechtshandelingen van een gekollokeerde in principe geldig zijn zolang de relatieve nietigheid ervan niet ingeroepen wordt, wat slechts kan gedaan worden door de betrokkene zelf, die bovendien ook de bewuste rechtshandeling kan bevestigen, wat hier moet afgeleid worden uit de voortzetting van de procedure in hoger beroep na de dekollokatie.

Op die gronden,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de Wet van 15 juni 1935,
Gehoord de heer substituut-procureur-generaal R. Steelandt, in zijn overeenkomstig advies;
verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gegrond,
doet het bestreden vonnis te niet,

zegt daarenboven dat de echtscheidingsprocedure dien- de geschorst te worden gedurende de kollokatie van ap- pellante, zodat de procedure verricht in deze tijdspanne haar niet tegenstelbaar is.

Veroordeelt geïntimeerde in de kosten van het hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e KAMER—28 FEBRUARI 1974

Voorzitter : de h. W. De Grootte

Raadsheren : de hh. De Witte en Carsau

Advocaat-generaal : de h. Bonte

Advocaten : mrs. M. Windey en P. Van Malleghem

Huwelijk—Art. 221 B.W.—Uitkering tot onder- houd en delegatie voor het innen van inkomsten— Bevoegdheid van de voorzitter.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg die in het kader van art. 221 B.W. maatregelen treft omtrent de persoon en de goederen, kan de daarmee verband houdende patrimoniale aangelegenheden, zoals een uit- kering tot onderhoud en een delegatie voor het innen van inkomsten, regelen, maar als rechtsbeginsel dient te worden aanvaard, dat hij een bedrag voor onderhoud slechts kan toekennen als dit voor korte tijd geschiedt en die maatregel de passende aanvulling is om de reali- satie van andere door hem bevolen maatregelen mogelijk te maken.

B. t/ V.

Appellant heeft regelmatig en in rechtsgeldige vorm hoger beroep ingesteld tegen een bevelschrift van de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 22 oktober 1973 verleend in het raam van art. 221 B.W.

Partijen hebben overeenkomstig art. 775 Ger. Wet- boek keuze gedaan van de schriftelijke behandeling en hebben tegelijkertijd hun vooraf overgelegde dossiers ter zitting neergelegd.

In openbare terechtzitting werd het Openbaar Minis- terie gehoord in zijn geschreven advies. De stukken wer- den ingezien.

1. Het bestreden bevelschrift heeft aan geïntimeerde een afzonderlijke verblijfplaats toegewezen en haar het bestuur over de persoon en de goederen van de minder- jarige kinderen toevertrouwd met bezoekrecht voor ap- pellant, die verwezen werd tot een maandelijks onderhouds- rente van 10.000 fr., nl. 6.000 fr. voor haarzelf en 4.000 fr. met de kinderbijslag, voor de beide kinderen. Geïntimeerde werd gemachtigd om de toegekende uitkering rechtstreeks bij derden-schuldenaars van haar echtgenoot, in ontvangst te nemen. Geïntimeerde werd in het bezit gelaten van het gemeenschappelijk huisraad met verbod aan beide echtgenoten enig gemeenschappelijk goed te vervreemden of te verpanden. Partijen dienen op 9 april 1974 opnieuw voor de voorzitter te verschijnen.

Appellant acht zich door deze beschikking gegriefd en stelt dat de voorzitter onbevoegd was om over de onder- houdsbijdrage en de ermede verband houdende delegatie te statueren.

2. Het wordt algemeen aanvaard dat een bevelschrift verleend op grond van art. 221 B.W. slechts vatbaar is voor hoger beroep in geval van onbevoegdheid of machts- overschrijding (Cass., 1 april 1960, *Pas.*, 1960, I, 894 ; BAETEMAN, *Devoirs et droits des époux*, nr. 306).

Het komt er dus op aan te onderzoeken of de voor- zitter statuerend op grond van art. 221 B.W. in het con- creet geval wel of niet een onderhoudsbijdrage ten be- hoeve van geïntimeerde mocht toekennen.

Het wordt ter zake niet betwist dat appellant grovelijk zijn huwelijksplichten verzuimde. Het wordt evenmin betwist dat de door geïntimeerde aangevraagde maat- regelen dringend noodzakelijk waren in het belang van geïntimeerde en de kinderen.

In de gegeven omstandigheden is de voorzitter bevoegd om de dringende en voorlopige maatregelen te treffen. De tekst van art. 221 B.W. heeft geen enkele maatregel uitgezonderd en doet geen afbreuk aan de bepalingen van art. 591, 7° en 8°, Ger.W.

Concreet gezien stelt dit hoger beroep andermaal de vraag of de voorzitter in het raam van art. 221 B.W. al dan niet een onderhoudsgeld kan toewijzen.

Er is over deze kwestie al heel wat rechtspraak (zie o.m. Cass., 1 april 1960, *Pas.*, 1960, I, 894, *J.T.*, 1961, 150, *R.W.*, 1959-60, 1889 ; Hof Gent, 5e k., 25 juni 1963, *R.W.*, 1963-64, 1921, met advies van het O.M. en een overzicht van de vroegere rechtspraak ; Hof Gent, 7e k., 22 april 1964 ; Hof Gent, 20 februari 1965, in zake Doms Heymans ; W. DELVA en G. BAERT, "Over- zicht van de rechtspraak. Personen- en familierecht", nr. 53, *T.P.R.*, 1964, 383 ; Hof Gent, 7e k., 26 mei 1966, *R.W.*, 1966-67, 1484).

Tegen de thesis van de onbevoegdheid van de voor- zitter om een onderhoudsgeld toe te kennen werpt men op dat de andere maatregelen die hij kan treffen, soms een geheel uitmaken waaruit men bezwaarlijk het onder- houdsgeld kan weglaten.

In de andere opinie overweegt op het theoretisch gebied de door de wet geregeld bevoegdheid van de vrederechter.

Principieel is weliswaar de vrederechter bevoegd om over een vordering tot onderhoudsgeld te beslissen (art. 3, 11, Bevoegdheidswet ; art. 591, 7° en 8°, Ger.W.) ; in zijn speciale bevoegdheid valt het machtigen van de ene echtgenoot om, ter uitsluiting van de andere echt- genoot, rechtstreeks bij derden inkomsten te ontvangen.

Hieruit mag evenwel niet worden afgeleid dat elke andere rechtbank van deze bevoegdheid uitgesloten wordt. Het is onverschillig of deze maatregelen op zichzelf tot de bevoegdheid van de vrederechter behoren dan wel of zij ingevolge verknochtheid in de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbank kunnen ondergebracht worden. Er bestaat juridisch geen bezwaar dat de voorzitter die tal van maatregelen moet treffen omtrent de personen en de goederen, tevens de daarmee verband houdende patri- moniale aangelegenheden beslecht, zoals het onderhouds- geld en de delegatie voor het innen van inkomsten.

Zoals in het arrest van dit Hof van 25 juni 1966 vornoemd werd aangetoond, is deze stelling de enige sociaal aanvaardbare daar zij een vermenigvuldiging van procedures inzake familiale moeilijkheden kan voorkomen.

Indien de vroegere rechtbank principieel gekant was tegen de bevoegdheid van de voorzitter vooral omdat men alsdan een onderhoudstoekenning mogelijk maakt

waartegen geen hoger beroep openstaat – iets wat dan toch strijdig is met de algemeen aanvaarde rechtsbeginselen – wijst de recente evolutie in de rechtspraak op een uitbreiding van de bevoegdheid van de voorzitter in het licht van een vlotte rechtsbedeling. Er wordt thans aanvaard dat zelfs art. 218 B.W. door de voorzitter in het raam van art. 221 B.W. kan toegepast worden indien die eis verbonden is met een vordering in het raam van art. 221 B.W. De drie hoven van beroep weigeren bevelschriften die uitkeringen tot onderhoud toekenden te vernietigen (DELVA W., *Personen- en Familierecht*, II, 102; Hof Luik, 6 november 1965, *Pas.*, 1966, II, 263; Hof Brussel, 25 april 1969, *J.T.*, 1969, 441; Hof Gent, 26 mei 1966, *R.W.* 1966-67, 1484).

Er dient evenwel als rechtsbeginsel te worden aanvaard dat het de voorzitter in het raam van art. 221 B.W. slechts toegelaten is een bedrag van onderhoud toe te kennen, indien dit voor een korte tijd geschiedt en die maatregel de passende aanvulling is om de realisatie van andere door hem getroffen maatregelen mogelijk te maken.

Ter zake is dit het geval. Het onderhoudsgeld houdt verband met de overige door geïntimeerde aangevraagde maatregelen, nl. de toewijzing van een afzonderlijke woning en de daaruit ontstane persoonlijke behoeften van geïntimeerde en de onderhouds- en opvoedingskosten van de kinderen die haar worden toevertrouwd.

De voorlopige aard van de maatregelen blijkt uit de termen "bevelen dat de echtgenoten andermaal in persoon voor ons zullen verschijnen op dinsdag 9 april 1974" – wat impliceert dat de bestreden onderhoudsbijdrage tot aan die datum beperkt wordt.

Uit dit alles volgt dat de voorzitter ter zake wel bevoegd was en dat hij geen machtoverschrijding heeft gepleegd.

Het hoger beroep tegen het aangevochten bevelschrift is derhalve niet ontvankelijk.

Op die gronden,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de Wet van 15 juni 1935;

Gehoord advocaat-generaal Bonte in zijn overeenkomstig advies;

Verklaart het hoger beroep niet ontvankelijk;

Verwijst de appellant tot de kosten van de aanleg in hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER—15 MAART 1974

Voorzitter : de h. Vanparys

Raadsheren : de hh. Van Bever en Van Balberghe

Advocaten : mrs. Th. Delahaye en R. Ancot

Overdracht van schuldvordering—Opeenvolgende overdrachten van een hypothecaire schuldvordering zonder betekening aan de schuldenaar—Betaling aan de eerste cedent—Verplichting tot vrijwaring van de eerste cedent tegenover de laatste cessionaris—Toepassing van art. 1630 B.W.—Vergoedende interesten—Verjaring.

Wanneer een hypothecaire schuldvordering eerst door de oorspronkelijke schuldeiser werd gecedeerd en vervolgens door de cessionaris aan een ander werd overgedragen, waarbij de cessies wel op de kant van de hypothecaire inschrijving vermeld werden (art. 5 Hypotheekwet), maar niet aan de schuldenaar betekend, is de eerste cedent ten opzichte van de tweede cessie geen derde en is de tweede cessie hem tegenstelbaar.

De ondercessionaris kan tegen de eerste cedent doen gelden dat hij eigenaar van de schuldvordering is. Toen de schuldenaar – geldig – aan de eerste cedent betaalde, ontstond in hoofde van deze laatste de verbintenis de ontvangen sommen aan de ondercessionaris over te maken. Door ze voor zich te houden heeft de eerste cedent een daad van uitwinning gepleegd, waarvoor de ondercessionaris hem tot vrijwaring kan aanspreken.

Met toepassing van art. 1630 B.W. is de eerste cedent gehouden tot betaling van de hoofdsom, interesten en schadevergoeding aan de ondercessionaris en wel zonder ingebrekestelling, want de verbintenis tot betaling vloeit voort uit een verbintenis niet te doen, met name zich van eigen daden van uitwinning te onthouden.

De ondercessionaris heeft recht op vergoedende interesten vanaf de dag waarop de debiteur aan de eerste cedent betaalde. Op deze interesten is de vijfjarige verjaring toepasselijk.

Van Lerberghe t/ Van Caloen

Het Hof heeft in openbare terechtzitting de partijen in hun middelen en conclusies gehoord en de stukken ingezien, waaronder het vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge van 24 april 1972, waartegen tijdig en regelmatig hoger beroep werd ingesteld.

Er werd toepassing gemaakt van artikel 24 Wet 15 juni 1935.

Bij akte van de gewezen notaris Fraeys de Veubeke te Brugge van 5 februari 1955 cedeert de geïntimeerde, voor wie Denolf Arsène als volmachthebber optreedt, aan verscheidenen de schuldvordering welke hij jegens de echtgenoten De Rudder-De Rycke bezit wegens een hypothecaire lening ten bedrage van 225.000 fr., toegestaan bij akte van dezelfde ex-notaris Fraeys de Veubeke van 11 december 1954.

Norbert Debusschere en Désiré Versyp nemen aldus ieder voor een bedrag van 50.000 fr. een deel van de bewuste schuldvordering over.

Beiden dragen op hun beurt hun schuldvordering over aan Van Lerberghe Emile, rechtsvoorganger van de appellanten, bij akte van de evengemelde gewezen notaris van 4 mei 1955.

Geen van beide overdrachten wordt aan de gecedeerde schuldenaars betekend. Blijkens een door de hypotheekbewaarder te Brugge afgeleverd getuigenschrift werden de beide cessies evenwel vermeld op de kant van de inschrijving van de hypothecaire geldlening, respectievelijk op 28 februari 1955 en 6 juni 1955.

Emile Van Lerberghe heeft de zesmaandelijke interesten vervallen tot en met 11 juni 1958 geregeld ontvangen, door bemiddeling van Fraeys de Veubeke.

Op 24 juli 1958 gaan de echtgenoten De Rudder-De Rycke over tot vervoegde terugbetaling van de som van 100.000 fr., welke zij volgens de akte-lening slechts op 11 december dienden terug te betalen. Overeenkomstig

de in de akte bedongen terugbetalingsmodaliteiten hadden zij op 11 december 1957 aan de geïntimeerde reeds een som van 50.000 fr. terugbetaald.

De vordering van de appellanten, ingesteld bij exploit van 29 december 1970 strekt ertoe betaling te bekomen van :

- het door de debiteuren terugbetaald kapitaal : 100.000 fr.
- een interest ad 7% samengesteld van 11-6-1958 tot 10-6-1970, en verder tot de datum van de betaling : 125.219 fr.
- de kosten van een procedure tegen de debiteuren De Rudder-De Rycke : 4.382 fr.
- een schadevergoeding geraamd op : 40.000 fr. ;

Nadat de eis bij verstekvonnis van 11 januari 1971 toegewezen werd, heeft de geïntimeerde op 10 juli 1971 verzet aangetekend. Inmiddels, nl. op 8 juni 1971, had hij het als kapitaal gevorderd bedrag van 100.000 fr. aan de appellanten betaald.

De vordering steunt op de vrijwaringsplicht van de geïntimeerde tegenover de rechtsvoorganger van de appellanten, minstens op artikel 1382 B.W. en meer subsidiair op vermogensverschuiving zonder oorzaak en onverschuldigde betaling.

Door de bovenvermelde betaling van 8 juni 1971 is de vordering met betrekking tot het als kapitaal ontvangen bedrag van 100.000 fr. zonder voorwerp geworden. In zover de appellanten de veroordeling blijven eisen tot betaling van dat bedrag is hun vordering niet toewijsbaar.

De overige bedragen blijven het voorwerp uitmaken van betwisting.

Dat Denolf Arsène bij de cessie van 5 februari 1955 misbruik zou hebben gemaakt van zijn volmacht wordt door geen enkel bewijskrachtig gegeven gestaafd. Geen bewijs van vervolging of veroordeling uit dien hoofde is voorhanden. De geïntimeerde trekt daaruit overigens geen conclusie te zijnen voordele, behoudens om te betogen dat hij te goeder trouw is geweest. In de mate echter dat de vordering steunt op vrijwaring is die goede trouw zonder invloed.

Het is verder ter zake zonder invloed dat de gewezen notaris Fraeys de Veubeke door vonnis van de Correctionele Rechtbank te Brugge van 27 november 1963 veroordeeld werd wegens valsheid in geschriften, onder meer in de bovenvermelde akten van zijn ambt van 11 december 1954 en 5 februari 1955 en dat door dat vonnis bevolen werd dat de valsheden dienden hersteld te worden door in de eerstgenoemde akte te vermelden dat van Caloen Roland handelt zo in eigen naam als in naam van Fraeys de Veubeke Henri en in de tweede akte dat van Caloen niet in eigen naam maar uitsluitend in naam van Fraeys de Veubeke Jean handelt.

Die beslissingen van de strafrechter tasten de rechten niet aan welke degenen die bij die valsheden niet betrokken waren uit de bedoelde akten kunnen putten, ook al is krachtens de bevolen herstelling van de valsheden de instrumenterende notaris partij bij die akten en al vallen die daardoor onder toepassing van art. 68 van de Wet van 25 ventôse - 5 germinaal, jaar XI.

De geïntimeerde betwist overigens niet dat hij hoe dan ook door de akte van 5 februari 1955 aan Debusschere en Versyp ieder tot beloop van 50.000 fr. de schuldvordering heeft overgedragen welke hij tegenover

de echtgenoten De Rudder-De Rycke krachtens de akte van 11 december 1954 bezat. Hij betwist evenmin dat Debusschere en Versyp hun schuldvordering gecedeerd hebben aan Emile Van Lerberghe, maar hij beweert dat deze laatste cessie hem niet tegenstelbaar is en dat hij alleszins geen vrijwaring verschuldigd is ten opzichte van Emile Van Lerberghe of zijn erfopvolgers.

Het is juist dat de geïntimeerde niet gecontracteerd heeft met Emile Van Lerberghe en dat deze laatste de cessie van 4 mei 1955 niet betekend heeft aan de gecedeerde schuldenaars, maar dat brengt nog niet mede dat hij als eerste cedent derde is ten opzichte van de tweede cessie. Bovendien is van die cessie in de boeken van de hypotheekbewaarder te Brugge melding gedaan op de kant van de inschrijving van de akte hypothecaire lening van 11 december 1954, waaruit volgt dat, zelfs indien er geen betekening gedaan werd overeenkomstig art. 1690 B.W., die overdracht tegenstelbaar is aan alle derden, behoudens de gecedeerde debiteur (DE PAGE, IV, nr. 416 ; R.P.D.B., V^o *Transport (Cession de créances)*, nr. 57).

Hieruit volgt dat Emile Van Lerberghe ten opzichte van de geïntimeerde kon laten gelden dat hij eigenaar geworden was van de schuldvordering welke de geïntimeerde aan Debusschere en Versyp overgedragen had op 5 februari 1955 ; daaruit volgt nog dat, zo de debiteuren zich geldig in handen van de geïntimeerde van hun schuld hebben bevrijd, in hoofde van deze laatste meteen de verbintenis ontstaan is de door de debiteuren gekweten sommen aan Emile Van Lerberghe te betalen.

Door die som voor zich te houden heeft de geïntimeerde een daad van uitwinning gepleegd tegenover de eigenaar van de schuldvordering, Emile Van Lerberghe.

De appellanten stellen terecht dat deze laatste als ondercessionaris rechtstreeks de eerste cedent tot vrijwaring deswege kan aanspreken. Hij heeft immers van zijn cedent samen met de schuldvordering het daaraan klevend recht op vrijwaring tegen eigen daden van de eerste cedent verkregen (DE PAGE, IV, nrs. 424 en 146). Vergeefs wordt in dat verband verwezen naar artikel 1693 B.W., volgens hetwelk de cedent moet instaan voor het bestaan van de schuldvordering ten tijde van de overdracht. Ter zake van zijn eigen daden van uitwinning verschilt de vrijwaringsplicht van de cedent ener schuldvordering niet van de gewone vrijwaringsplicht van de verkoper. Het tegendeel aanvaarden zou erop neerkomen dat het de cedent zou toegelaten zijn door zijn eigen daad aan het contract van cessie elke uitwerking ten voordele van de cessionaris of diens rechtsopvolgers te ontnemen. Dat zou neerkomen op het aanvaarden van bedrog.

Het is volstrekt niet absurd dat uit die stelling volgt dat de oorspronkelijke cedent, zelfs na achtereenvolgende overdrachten welke hem tegenstelbaar zijn, zich er moet van onthouden het bedrag voor zich te houden van een hem terugbetaalde schuldvordering waarvan hij geen eigenaar meer is.

Er wordt vergeefs aangevoerd dat, zo in casu de schuld niet aan de werkelijke eigenaar van de schuldvordering terugbetaald is geworden, zulks te wijten is aan Emile Van Lerberghe zelf, die de cessie niet betekend heeft aan de debiteuren, zodat hij de door hem gelede schade aan zichzelf zou te wijten hebben. In de verhouding tussen de geïntimeerde en de achtereenvolgende cession-

narissen bestond er in hoofde van deze laatste geen verbintenis tot betekening van de gecedeerde schuldordering. Indien het verzuim die betekening te doen weliswaar meebracht dat de schuld niet aan Van Lerberghe betaald werd, dan zou deze laatste toch nog geen schade geleden hebben, indien de geïntimeerde de hem betaalde som onmiddellijk aan zijn cessionaris had overgemaakt, die ze dan op zijn beurt diende over te maken aan Van Lerberghe. Zoals hierna zal aangetoond worden was de geïntimeerde tot die teruggave gehouden zonder invertoefstelling.

Wanneer, zoals ter zake, de cedent ener schuldordering tot vrijwaring gehouden is, dan zijn wat de teruggave en de eventuele schadevergoeding betreft de bepalingen van art. 1630 B.W. van toepassing: hoofdsom, interesten en schadevergoeding zijn verschuldigd zonder invertoefstelling. De verbintenis tot betaling daarvan spruit voort uit een verbintenis om niet te doen, met name deze zich te onthouden van eigen daden van uitwinning (DE PAGE, IV, nrs. 427 en 131; R.P.D.B., V^o *Transport (Cession de créances)* nr. 96).

In dat verband werpt de geïntimeerde vergeefs op dat de appellanten in 1961 geweigerd hebben het aangeboden kapitaal in ontvangst te nemen. Uit de briefwisseling blijkt dat de geïntimeerde die betaling afhankelijk maakte van het verlenen van handlichting. De appellanten hebben terecht geweigerd die handlichting te geven zolang de geïntimeerde alleen maar het kapitaal en niet de interesten wou terugbetalen. Er is geen bewijs dat na die weigering van de appellanten de geïntimeerde een geldig en onvoorwaardelijk aanbod heeft gedaan.

De op grond van de vrijwaringsplicht verschuldigde vergoeding dient volledig te zijn. Boven het reeds ontvangen kapitaal hebben de appellanten recht op de conventionele interesten welke zij normaal bij toepassing van de bedingen van de akte-lening hadden kunnen genieten. Hierbij dient er echter rekening mede gehouden te worden dat de partijen het er blijkbaar over eens zijn dat de aan Van Lerberghe overgedragen schuldordering beschouwd wordt als zijnde dat deel van de oorspronkelijke leenschuld waarvan de terugbetaling volgens de bedingen van de leningsakte diende te geschieden op 11.12.1958 en dat in werkelijkheid door de debiteuren op 24.7.1958 vervroegd terugbetaald werd. In de akte-lening is voorzien dat bij vervroegde terugbetaling, boven de sedert de laatste vervalddag pro rata verschuldigde interesten, als vergoeding voor wederbelegging verschuldigd is een som overeenstemmend met de conventionele interesten van een kwartaal.

Geen andere conventionele interesten zijn verschuldigd. Wel hebben de appellanten recht op de vergoedende interesten op het kapitaal en op de hiervoren bedoelde prorata-interesten en wederbeleggingsvergoeding, te rekenen vanaf 24.7.1958. Immers op 24.7.1958, datum van de betaling door de debiteuren aan de geïntimeerde, is uit de tekortkoming van de geïntimeerde zich te onthouden van eigen daden van uitwinning de verbintenis ontstaan aan Van Lerberghe dat kapitaal met vervallen interesten en wederbeleggingsvergoeding te betalen. Wegens het niet-nakomen van die verbintenis zijn geen andere dan de vergoedende interesten verschuldigd.

Die interesten zijn verjaard behoudens die met betrekking tot de vijf jaar vóór de datum van de dagvaarding.

De appellanten vragen vergoeding voor de kosten van

de procedure welke zij gevoerd hebben met het oog op het afleveren van een tweede grosse. Bij beslissing van de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge van 24.11.1965 werd voor recht gezegd dat de appellanten de tot die aflevering vereiste pleegvormen niet hebben vervuld. Al de kosten in verband met die procedure zijn derhalve nutteloos geweest. De appellanten hebben zulks aan zichzelf te wijten en kunnen deswege geen verhaal uitoefenen tegen de geïntimeerde.

Schade wegens lasten of zorgen wordt door geen enkel concreet gegeven gestaafd, evenmin als de zogenaamde niet gerechtelijke kosten van procedure. Zover daardoor kosten van juridische of andere bijstand bedoeld worden, zijn die niet het gevolg van de uitwinning door de geïntimeerde.

Zoals hierboven werd gezegd is uit de tekortkoming van de geïntimeerde aan zijn vrijwaringsplicht een verbintenis ontstaan tot betaling van welbepaalde sommen. Die numeriek bepaalde geldsom is niet vatbaar voor aanpassing wegens muntontwaarding.

Uit het bovenstaande volgt dat de geïntimeerde aan de appellanten nog verschuldigd blijft:

- de interesten ad 7% op 100.000 fr. vanaf 11.6.1958 tot 24.7.1958, d.i. 43 dagen 825 fr.
 - drie maanden interesten ad 7%, als wederbeleggingsvergoeding: 1.750 fr.
- 2.575 fr.
- de vergoedende interesten op 102.575 fr. vanaf 29 december 1965 tot de datum van de dagvaarding en verder de gerechtelijke interesten zoals hierna bepaald wordt.

Om die redenen,

Het Hof,

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en grotendeels gegrond.

Doet het bestreden vonnis teniet, behoudens in zover het verzet ontvankelijk verklaard wordt;

Opnieuw wijzend:

Verklaart het verzet van de geïntimeerde grotendeels ongegrond,

Zegt voor recht dat de vordering zonder voorwerp is geworden in zover ze strekt tot betaling van het als kapitaal gevorderd bedrag van 100.000 fr.,

Veroordeelt de geïntimeerde (...)

Wijst het meergevorderde af als niet gegrond.

Veroordeelt de geïntimeerde tot de kosten van de beide instanties.

ARBEIDSRECHTBANK TE BRUSSEL

14^e KAMER—5 FEBRUARI 1974

Voorzitter: de h. P. Declerck

Openbaar Ministerie: de h. H. De Keyser

Advocaten: Mrs. De Caluwe en Van Vaerenberg loco Landsvreugt

Gerechtskosten—Sociaal statuut der zelfstandigen—Bijdrageverplichting—Verjaring.

De verzekerde die m.b.t. zijn bijdrageverplichting krachtens het sociaal statuut der zelfstandigen de verjaring pas opwerpt na betekening van de dagvaarding, dient de gerechtskosten te betalen.

R.S.V.Z. t/ Demeurisse

(...)

B) Wat de gerechtskosten betreft

Overwegende dat verwerende partij op verzet vraagt dat de gerechtskosten ten laste gelegd worden van de partij die de verjaring opwerpt, zeggende dat het Rijksinstituut verplicht is te dagvaarden omdat het niet bij machte is te weten of de verzekerde al dan niet de verjaring zal opwerpen zolang dit niet is geschied ofwel langs gerechtelijk weg, ofwel door een formele verklaring waardoor de verjaring in het raam van de administratieve procedure wordt opgeworpen.

Dat overigens niemand verplicht is de verjaring op te werpen, te meer daar dergelijke houding van verzekerde tot gevolg heeft dat hij een deel van zijn rechten op rust- en overlevingspensioen verliest.

De rechtbank is de mening toegedaan dat de oorzaak van de rechtspleging bij de verzekerde berust; de vordering is enerzijds te wijten aan de nalatigheid van de verzekerde die zijn bijdragen niet tijdig betaalde en die het anderzijds niet nodig heeft geoordeeld het Rijksinstituut tijdig mede te delen dat hij het inzicht had de verjaring op te werpen.

In deze omstandigheden is de rechtbank van oordeel dat het Rijksinstituut in casu niet kan beschouwd worden als "de in het ongelijk gestelde partij" in de zin van artikel 1017 van het Gerechtelijk Wetboek.

De verzekerde die de verjaring pas opwerpt na betekening van de dagvaarding dient in onderhavig geval de gerechtskosten te betalen.

(...)

ARBEIDSRECHTBANK TE HASSELT

1e KAMER—28 FEBRUARI 1974

Voorzitter : de h. Vandebek

Substituut-arbeidsauditeur : de h. Romain

Advocaat : mr. R. Michiels

Arbeidsovereenkomst werklieden—Kort verzuim—Plechtige communie—Gebruik van het verlof.

Wanneer de geldende C.A.O. stelt dat het geoorloofd kort verzuim moet gebruikt worden voor het doeleinde waarvoor het werd toegekend en het blijkt dat de tweede dag na de plechtige communie, die op Pinksterdag viel, geen enkele kerkelijke plechtigheid meer plaatsvond, wordt deze dag terecht als verlofdag geweigerd.

L. t/ n.v. U.E.S.

De vordering strekt ertoe verweerster te horen veroordelen om te betalen aan aanlegger het bedrag groot 585 F, meer de interesten en de kosten van het geding,

wegens het niet-betalen van één dag kort verzuim op 23-5-1972.

Aanlegger, in dienst van verweerster als arbeider, nam één dag kort verzuim op dinsdag 23 mei 1972 in verband met de plechtige communie van zijn kind op Pinksteren, zondag 21 mei 1972.

Krachtens art. 2 van het K.B. van 28 augustus 1963 tot regeling van het kort verzuim, heeft de werknemer het recht afwezig te blijven met behoud van loon "de dag van de plechtige communie van zijn kind".

De overeenkomst van 8 november 1963 van het Nationaal Paritair Comité voor de Metaal- en de Mechanische Constructie, bepaalt in art. 1, 10°, dat ter gelegenheid van de plechtige communie van een kind van de werknemer het recht wordt toegekend op "1 dag" afwezigheid met behoud van het normale loon zonder te preciseren dat deze de dag zelf van de plechtigheid moet worden genomen.

Het recht op loon wordt door art. 28^{sexies} van de Wet op de arbeidsovereenkomsten en art. 4 in fine van voormelde collectieve arbeidsovereenkomst evenwel afhankelijk gesteld van het feit dat het verlof gebruikt wordt voor de doeleinden waarvoor het werd toegekend.

Bij een plechtige communie kan wel als algemeen gebruikelijk worden aangenomen dat de dag, volgende op die van de plechtigheid in familieverband wordt doorgebracht en bijgevolg door de rechtspraak wordt aanvaard als vallende onder de toepassing van de wettelijke regeling van het kort verzuim.

Dat echter in casu de tweede dag na de religieuze plechtigheid op zichzelf niet inhoudt dat de toegelaten afwezigheid gebruikt werd voor het wettelijk doel en het alzo aan de werknemer toekomt te bewijzen dat hij aan deze feitelijke voorwaarden voldaan heeft.

Aanlegger brengt tot bewijs een verklaring bij onderkend door heer pastoor-deken L. Van Dale te T. waaruit mag blijken dat er feestelijkheden zouden plaatsgehad hebben op 23 mei 1973.

Verweerster van haar kant legt eveneens een schrijven voor van de heer pastoor-deken L. Van Dale, welke verklaart dat op dinsdag 23 mei geen enkele kerkelijke plechtigheid plaatsgehad in verband met de plechtige communie.

In casu werd het kort verzuim door aanlegger genomen op dinsdag, terwijl de plechtige communie zich situeerde op de vorige zondag, zijnde Pinksteren, en bij gebreke van uitdrukkelijke voorziening in de C.A.O. terecht geweigerd.

...

RECHTSpraak IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 7 februari 1974

Pacht—De rechter beoordeelt soeverein of de pachter het gepachte goed, waaruit hij ook aan zijn exploitatie vreemde inkomsten verkrijgt, nog hoofdzakelijk voor een landbouwbedrijf blijft gebruiken.

Met de hierna aangehaalde overwegingen verwerpt het Hof van Cassatie het uit de schending van de artt. 1 en 29 Pachtwet afgeleide middel tegen een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Verviers van 7 juni 1972, dat de verpachter

zijn vordering tot ontbinding wegens verandering van de bestemming van het verpachte goed ontzegt.

"Overwegende dat, daar in de Wet van 4 november 1969 op de pacht geen criterium is vastgesteld, de rechter soeverein beoordeelt of, wanneer de pachter uit het gebruik van een gepacht onroerend goed tegelijkertijd de vruchten van dit goed en aan zijn landbouwexploitatie vreemde inkomsten verkrijgt, het gepachte goed niettemin hoofdzakelijk voor een landbouwbedrijf gebruikt blijft, zoals dat bij artikel 1 van genoemde wet vereist wordt ;

"Overwegende dat de bestreden beslissing, zowel op haar eigen gronden als op de gronden van het beroepen vonnis die ze overneemt, omstandig vaststelt dat, hoewel verweerder de weilanden met een totale oppervlakte van één hectare 43 are 90 centiare waarop de pacht betrekking had, gedurende tien à twaalf dagen per jaar en zonder ze te beschadigen, gebruikt voor een parkeerplaats tegen betaling, hij ze voor het overige normaal onderhoudt en ze evenzo exploiteert gelet op hun landbouwbestemming en hun oppervlakte ;

"Dat het vonnis er bovendien op wijst dat het aan verweerder verweten 'occasioneel en uitzonderlijk' gebruik gewoon is voor de landbouwers, eigenaars of pachters, die weilanden exploiteren welke nabij de omloop van Francorchamps liggen ;

"Overwegende dat de rechter uit die elementen van de zaak heeft kunnen afleiden dat het litigieuze goed evenmin als de exploitatie ervan hun hoofdzakelijk landbouw karakter hadden verloren, waaruit volgt dat het vonnis ten deze wettelijk beslist, en daardoor antwoordt op de conclusie van eiser die om de in het middel vermelde onderzoeksmaatregel verzocht, 'dat de vraag van het inkomen van dit occasioneel en uitzonderlijk gebruik niet als criterium kan dienen nu het vaststaat dat het hoofdzakelijk om een landbouwbedrijf gaat' ;

"Dat het middel niet kan worden aangenomen."

(Voorzitter : de h. Perrichon—Raadsheer-verslaggever : de h. Capelle—Advocaat-generaal : de h. Velu—Advocaten : Mrs. Dassel en Van Ryn—In de zaak : Hanssen t/ Dogne).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 29 maart 1974

Verzekering—Motorrijtuigen—Art. 25 modelpolis—Gebruik maken van een motorrijtuig zonder geldig schouwingsbewijs—Contractuele tekortkoming—Strafrechtelijke veroordeling—Gewijsde.

Ten gevolge van een verkeersongeval waarvoor hij aansprakelijk werd gesteld, was een verzekeringnemer bij een in kracht van gewijsde gegaan arrest van 9 september 1966 veroordeeld wegens onopzettelijke doding en wegens het gebruik maken van een aan de reglementering op de technische controle onderworpen voertuig (het in het verzekeringscontract omschreven voertuig), zonder dat het voorzien was van het groen schouwingsbewijs dat dit gebruik toeliet.

Luidens art. 25 van de verzekeringsovereenkomst had de verzekeraar een recht van verhaal op de verzekeringnemer, als het in het verzekeringscontract omschreven motorrijtuig, dat aan de reglementering op de technische controle onderworpen is, bij het ongeval niet van een geldig schouwingsbewijs voorzien is.

Het bestreden arrest (Hof Gent, 27 juni 1972), dat op burgerlijk gebied op het verhaal van de verzekeraar besliste, dat er een twijfel bestond over het bestaan van een contractuele tekortkoming van de verzekeringnemer aan de hem door de polis opgelegde verplichting om zijn wagen van een geldig schouwingsbewijs te voorzien, wordt op grond van de volgende consideransen vernietigd :

"Dat voormelde bepaling impliceert dat de verzekering-

nemer een contractuele tekortkoming begaat, wanneer hij het verzekerde motorrijtuig gebruikt zonder dat het voorzien is van een geldig schouwingsbewijs ;

"Overwegende dat, nu voormelde veroordeling van 9 september 1966 en gezegde contractuele tekortkoming hetzelfde feit tot voorwerp hebben, met name het gebruik maken van een aan de technische controle onderworpen motorrijtuig zonder voorzien te zijn van een geldig schouwingsbewijs, het arrest, door te beslissen dat er een twijfel bestaat nopens het bestaan van de door eiseres ingeroepen contractuele tekortkoming, het gezag van het in kracht van gewijsde gegane arrest van 9 september 1966 miskent."

(Voorzitter : Ridder Rutsaert—Raadsheer-verslaggever : de h. Gerniers—Advocaat-generaal : de h. Charles—Advocaten : Mrs. P. Struye en H. De Bruyn—In de zaak : N.V. Brusselsse Maatschappij t/ Luc en Theopiel Van Gysel).

BALIELEVEN

Voorzorgskas voor advocaten

VERSLAG VAN DE RAAD VAN BEHEER

De Raad van Beheer heeft de eer aan de goedkeuring van de algemene raad de rekening van ontvangsten en uitgaven evenals de balans voor te leggen, beide afgesloten per 31 december 1973 en de begroting voor te stellen voor het dienstjaar 1974.

I. Rekening van ontvangsten en uitgaven

Bij de ontvangsten stelt men vast dat het bedrag van de inschrijvingsrechten een lichte stijging vertoont en van 40.500 fr. in het vorig dienstjaar is opgelopen tot 46.500 fr. Dit geldt ook voor de pleidooirechten die stijgen van 11.098.278 fr. tot 11.566.886 fr. en voor de interesten, waarvan de stijging gering is, en die 10.930.762 fr. bedragen.

Daarentegen, zijn de bijdragen van de balies met meer dan 6.000.000 fr. toegenomen, van 13.471.143 fr. tot 19.837.683 fr.

Rekening houdend met diverse ontvangsten, neemt het geheel van de ontvangsten toe van 34.744.887 fr. tot 42.424.639 fr., hetzij dus een stijging van 8.000.000 fr.

Bij de uitgaven wordt een lichte vooruitgang waargenomen van de algemene onkosten en taksen, die van 1.585.669 fr. stijgen tot 1.769.420 fr. Daarentegen, is de omvang van de onopvorderbare bijdragen aanzienlijk toegenomen, want zij lopen op van 10.816 fr. tot 131.592 fr. Ook moet men een minderwaarde op waardepapieren noteren, die misschien tijdelijk is en die 1.166.125 fr. belooft.

Daarentegen is de onderlinge hulp, dit wil zeggen de uitkeringen om gezondheidsredenen aan aangeslotenen die nog niet de pensioenleeftijd bereikt hebben verminderd, aangezien zij slechts 466.328 fr. bedraagt, tegen 813.932 fr. in de loop van het voorgaande dienstjaar. Het bedrag van de aan de aangeslotenen toegekende pensioenen beliep slechts 16.376.546 fr. tegen 17.499.971 fr. in de loop van het vorig dienstjaar. Deze vermindering betekent echter niet dat de tegemoetkomingen van de Kas geringer worden, want de vergelijking met haar tegemoetkomingen van het voorgaande dienstjaar wordt scheefgetrokken omdat, ingevolge een buitengewone ontvangst, de uitkeringen aan de weduwen en wezen verdubbeld konden worden in de loop van het tweede halfjaar van 1972, hetgeen niet gedaan kon worden voor het dienstjaar 1973.

Dit laat toe aan het rust- en pensioenfonds een bedrag toe te wijzen van 20.477.992 fr. en van 2.013.333 fr. aan het wezenfonds.

II. Balans

Op de balans wordt allereerst vastgesteld dat een bedrag van 17.041.677 fr. opeisbaar is jegens diverse schuldenaars. Deze som is het bedrag van bepaalde vergoedingen die verschuldigd zijn aan de balie, gerechtsdeurwaarders, aan de Federale Verzekeringen, evenals het bedrag van de renten van het vierde kwartaal 1973, dat niet betaald kon worden vóór 31 december 1973 om reden van vertraging bij het Bestuur van de Postchecks.

Wat het Rust- en Pensioenfonds betreft, dit neemt toe met meer dan 20.000.000 fr., hetzij van 190.376.452 fr. tot 210.854.475 fr.

Deze laatste som van 210.854.475 fr. omvat, ten belope van 125.083.899 fr. de reserves tot dekking van de kapitalisatie van de bijdragen der aangeslotenen, tot beloop van 2.047.810 fr. voor het Wezenfonds, het saldo, hetzij 83.722.766 fr. wordt aangewend als reserve voor het collectief kapitalisatiefonds.

Deze tegoeden worden vertegenwoordigd door hypothecaire leningen ten bedrage van 133.498.779 fr. door een effectenportefeuille van 71.353.230 fr. waarvan de lijst ter kennis wordt gebracht van de aangeslotenen, door vorderingen op diverse schuldenaars voor een bedrag van 6.496.913 fr.

Aangaande het saldo, hetzij 16.547.229 fr. dit maakt het beschikbare, belegde bedrag uit, hetzij bij de bank en het deel van de rekening, dat op termijn belegd is, heeft in de loop van de maand december 1973 een interest opracht van 9,5 %.

Balans op 31 december 1973

AKTIEF

<i>Vastgelegde middelen.</i>		133.498.780,—
Inboedel	1,—	
Hypothecaire leningen	133.498.779,—	
<i>Beschikbaar.</i>		16.547.229,—
Postgiro	6.610.223,—	
Gemeentekrediet	2.505,—	
Bank van Brussel	9.934.501,—	
(zichtrekening en rekening op termijn)		
<i>Realiseerbaar.</i>		77.850.143,—
Effectenportefeuille	71.353.230,—	
Diverse debiteuren	6.496.913,—	
		227.896.152,—

PASSIEF

<i>Opeisbaar.</i>		17.041.677,—
Diverse crediteuren		
<i>Opeisbaar op termijn.</i>		210.854.475,—
Pensioenfonds		
		227.896.152,—

Ontvangst en uitgavenrekening op 31 december 1973

UITGAVEN

Hulpverlening	466.328,—
Pensioenen	16.376.546,—
Wezenfonds	2.013.333,—
Verhoging van pensioenfonds	20.477.992,—
Algemene Onkosten en Taks	1.765.420,—
Verzwakking / inboedel	13.879,—
Verloren bijdragen	131.592,—
Terugbetaling conventionele bijdragen	10.782,—
Minderwaarde / fondsen	1.166.725,—
Diverse verliezen	2.042,—
	42.424.639,—

ONTVANGSTEN

Inschrijvingsrecht	46.500,—
Bijdragen van de balies	19.837.683,—
Pleidooirechten	11.566.886,—
Interesten	10.930.762,—
Diverse ontvangsten	41.600,—
Meerwaarde / fondsen	1.208,—
	42.424.639,—

Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen

Over de stagiair

Ten aanzien van de problematiek omtrent de stagiair in het algemeen en de stagiair aan de Antwerpse balie in het bijzonder, heeft de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen aan alle stagiairs een circulaire met vragenlijst gestuurd en hun medewerking gevraagd om, op basis van het aldus bekomen statistisch materiaal, het probleem tijdens een vergadering te bespreken.

Op de vergadering, die op dinsdag 23 april 1974 werd gehouden, was er uiteraard een zeer ruime belangstelling voor de resultaten van de enquête.

Mr. Fr. Erdman, voorzitter van de Conferentie, die verslag uitbracht, moest echter betreuren, dat slechts 50% van de stagiairs hun medewerking hadden verleend.

Uitgaande van enkele cijfers werden de meest markante resultaten toegelicht. Per 28 februari 1974 waren te Antwerpen in totaal 152 stagiairs, van wie 25 vrouwelijke, ingeschreven (naast 359 advocaten op het tableau). Nagenoeg 40% zijn gehuwd, en men heeft kunnen constateren dat steeds meer eerstejaars stagiairs gehuwd zijn. Vrijwel 50% komt via persoonlijke relaties bij de eerste patroon terecht, maar er wordt aangedrongen op een tussenkomst van de Raad der Orde om dit contact te verwezenlijken. Vastgesteld wordt, dat 80% van de patroons behoren tot de leeftijds-groep van 45 jaar en meer (ongeveer 50% tot de leeftijds-groep van 50 jaar en meer). In de weinige associaties die er te Antwerpen zijn, varieert het aantal stagiairs van 2 tot 7; slechts zeer weinigen zijn de eerste stagiair van de patroon.

Vanzelfsprekend werd veel aandacht besteed aan de betalingsmodaliteiten, waarbij de situatie per stagejaar vrij nauwkeurig werd ontleed. Kwam men tot de vaststelling dat zelfs in het eerste jaar 80% van de stagiairs betaald worden en dat, ofschoon de betalingsmodaliteiten natuurlijk verschillen, de bedragen praktisch schommelen van 2.000 tot 5.000 fr. in het eerste jaar en van 5.000 tot 10.000 fr. in het tweede jaar, terwijl in het derde jaar voor de meerderheid het bedrag van 10.000 fr. overtroffen wordt, dan konden toch uit de antwoorden nog onduidelbare toestanden afgeleid worden. Er wordt ook een analyse gemaakt van de materiële toestand van de stagiair, zijn contacten met de patroon en de medewerkers, zijn mogelijkheden om andere collaboraties te krijgen en zijn intenties om aan de balie te blijven. De kritieken op het bestaande systeem van de rechtsbijstand en de post-universitaire opleiding worden geanalyseerd. Wat de deontologie betreft is er een akkoord van de meerderheid om bij het begin van de stage een reeks praktische lessen of een informatiebrochure te wensen. Tenslotte wordt dan de mening van de ondervraagden over de werking van de Vlaamse Conferentie weergegeven en wordt overgegaan tot de ontleiding van de kritiek en de opmerkingen omtrent de enquête zelf. Deze kritiek en deze opmerkingen hebben betrekking op de gestelde vragen, de vermeende conclusies, de niet behandelde onderwerpen (de weerslag van de sociale zekerheid, de toestand in het bureau voor consultatie en verdediging). Zeer harde woorden en soms rake opmerkingen worden gericht aan het adres van

de balie en de algemene organisatie van de stage, waarvoor dan verscheidene, uiteenlopende voorstellen worden geformuleerd.

Na dit verslag kwamen van de aanwezigen verschillende constructieve opmerkingen. Uitgaande van de algemene principes die de stage beheersen, en daar de stagiair naar buiten uit een zelfstandig beroep uitoefent en de wet een interne regeling van de stage oplegt, stelde men de vraag, of het verleggen van de financiële last op derden of op de Staat wel verantwoord zou zijn. Men ging over tot een tamelijk grondige bespreking van de toestand van de stagiair aan de balie, die al of niet wordt beschouwd als onderworpen aan een wet van vraag of aanbod. Uitdrukkelijk werd de wens geuit dat er tussen patroon en stagiair een totale openheid zou bestaan, die dan zou moeten leiden tot een waarde-bepaling welke aan bepaalde controles zou kunnen onderworpen worden. Zeer veel aandacht werd besteed aan de financiële regeling en alle sprekers waren het erover eens dat elke vorm van uitbuiting uitgesloten moest worden, maar men kwam dan tot de mogelijkheid van een alternatieve vragenlijst aan de patrooms. Tenslotte zou de patroon eventueel tegenover de vordering van de stagiair moeten kunnen bepalen wat de stagiair "waard" is. Er werd gesproken over de financiële lasten die de stagiair moet dragen en men ging dan over tot een reeks voorstellen, waarvan sommige betrekking hadden op een financiële regeling die intern of door de Staat zou moeten getroffen worden, terwijl andere verder reikten en een mogelijke reorganisatie van de vertegenwoordiging van de stagiair in de balie beoogden.

Er werd besloten in elk geval een algemeen verslag te zenden aan de Raad van de Orde met het verzoek de resultaten van de enquête en van de bespreking onder ogen te nemen om praktische voorstellen uit te werken ten einde een oplossing te geven aan bepaalde vraagstukken waarvoor blijkbaar toch een verbetering noodzakelijk is.

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

Hof van Beroep te Gent—9 mei 1974

Prof. de Gavre over: Bevoegdheidsvragen t.a.v. geschillen in het personenrecht.

Was het de aankomende lente, een vroege eindejaarsdrukke of de dorheid van het onderwerp? Hoe het zij, het aantal magistraten dat was opgedaagd om prof. de Gavre te beluisteren bleef gevoelig beneden het aantal koppen koffie dat hen opwachtte. Spreker liet zich hierdoor evenwel niet ontmoedigen. Na enkele schreden op het gladde ijs van het Nederlands, beklom hij spoedig de veilige oever van de Franse kant en sprak van daaruit de dungezaaide juristen toe met een andrang die een betere wetgeving waardig was.

Elk probleem wist hij klaar te situeren, van verschillende zijden te belichten, de oplossingen met elkaar te vergelijken en zijn uiteindelijke keuze te verantwoorden. De problemen waren zo talrijk, dat de beschikbare tijd ten slotte toch tot beknoptheid dwong.

Wat de inhoud betreft: daar samenvatting onmogelijk is, moge ik verwijzen naar de studie van R. Janssens (Recht in Beweging, I, blz. 591 e.v.) en naar de bekende overzichten van rechtspraak in *T.P.R.*, *R.C.J.B.* en *J.T.*... en ik zou daarmee hebben kunnen volstaan, indien de spreker zijn gehoor niet verplicht had de vraag te stellen of onder de talrijke bronnen, die hij uitvoerig citeerde, niet ontbrak ene openingsrede van procureur-generaal Matthijs (De Familie-rechtbank, *R.W.* 1973-74, 97 e.v. en 145 e.v.).

Jeugdrecht Steger opende het vragenuurtje met een geval waaraan hij persoonlijke herinneringen scheen te hebben:

conflict tussen beslissingen van de jeugdrechtster aan de ene, van de voorzitter van de rechtbank aan de andere kant. Ook de artikelen 88, §II, en 302 Ger.W. kwamen ruim ter sprake. Artikel 211bis B.W. werd in extremis ontdekt.

Ook deze spreker bleek geen voorstander te zijn van een vermeerdering van het aantal rechtbanken. Mr. Steger leidde hem uit met de passende bewoordingen. Wetswijziging is noodzakelijk.

Een laatste inspanning wordt van de magistraten verwacht op 13 juni. Prof. Baeteman spreekt dan over de wettelijke gronden van echtscheiding, hier en elders.

R.S.

Post-universitaire lessencyclus over "Gezinsrecht"

De Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Gent richt in het najaar een post-universitaire lessencyclus in over "Gezinsrecht".

Deze lessenreeks, inzonderheid bestemd voor alle praktijkjuristen uit West- en Oost-Vlaanderen, beoogt in de eerste plaats een diepgaande herscholing en in de tweede plaats een optimale actualisering van de behandelde themata, hoofdzakelijk van rechtsdogmatisch standpunt uit benaderd.

Hierna volgt een overzicht van de hiertoe vastgelegde data en onderwerpen.

PROGRAMMA

Spreekbeurten van 15.30 u-17.30 u.

Aansluitende vraagbaak van 18.30 u-20 u.

1) 11.10.74	I/1	- Het huwelijk.
2 - Het concubinaat.
2) 18.10.74	II/1	- Het aangaan van het huwelijk.
2 - De sanctieregeling.
3) 25.10.74	III/1	- De wederzijdse verplichtingen en rechten (1e deel).
2 - De wederzijdse verplichtingen en rechten (2e deel).
1.11.74	nihil.	
4) 8.11.74	IV/1	- De bekwaamheid en de bevoegdheid van de gehuwden.
2 - Randproblemen: het huishoudelijk mandaat en de voorbehouden goederen.
5) 15.11.74	V/1	- De ontbinding van het huwelijk door de dood.
2 - De nietigverklaring van het huwelijk.
6) 22.11.74	VI/1	- De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed op grond van feiten.
2 - De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming.
7) 29.11.74	VII/1	- De wettige afstamming - ouderlijke verplichtingen en rechten.
2 - De ontkenning van vaderschap.
8) 6.12.74	VIII/1	- De onwettige afstamming.
2 - De wettiging.
De pecuniaire vorderingen.
9) 13.12.74	IX/1	- De adoptie en de wettiging door adoptie (1e deel).
2 - De adoptie en de wettiging door adoptie (2e deel).
10) 20.12.74	X/1	- De artificiële filiatie.
2 - Slotrede.

Belgische en Nederlandse Verenigingen voor Europees Recht

Op vrijdagmiddag 14 juni a.s. zullen de Belgische en Nederlandse Verenigingen voor Europees Recht een gemeenschappelijke vergadering houden in de Katholieke Hogeschool te Tilburg.

Aanvang 14.30 uur.

Tijdens deze bijeenkomst zal een discussie plaatsvinden omtrent de prae-adviezen van de heren prof. mr. S. Frédéricq en mr. Th.W. Vogelaar over :

- Harmonisatie van wetgevingen

- Het nader tot elkaar brengen van de nationale wetgevingen bij toepassing van het Verdrag van Rome.

Nadere mededelingen alsmede aanmelding voor het lidmaatschappij bij mr. Joost van den Dool, secretaris van de Nederlandse Vereniging voor Europees Recht, Herengracht, 508 te Amsterdam.

Komen er Rechtsstaaldecree ten ? (Addendum)

Na het verschijnen van mijn bijdrage in het nummer van 9 maart 1974 is gebleken dat meer duidelijkheid gewenst was met betrekking tot het aandeel van de Commissies in de voorbereiding van de Nederlandse tekst van wetten en wetboeken.

Van de aldaar (kol. 1525) genoemde teksten werden de Grondwet, het Burgerlijk Wetboek, de wetgeving op de Wisselbrief en het Orderbriefje, het Strafwetboek, het Wetboek van Strafvordering en de wet op de voorlopige hechtenis door de Wetboekencommissie voorbereid, de andere teksten door de Centrale Commissie.

Van de eveneens vermelde, nog niet wet geworden teksten, werden het Wetboek van Koophandel, het Militair Strafwetboek, het Wetboek van Militaire Strafvordering en de wet op het Notarisambt door de Wetboekencommissie, de Gemeentewet en de Provinciewet door de Centrale Commissie voorbereid. Deze heeft eveneens teksten opgesteld voor het decreet op de kerkfabrieken, de wetten betreffende de openbare onderstand, de wetten in verband met de behandeling van geestelijk onvolwaardigen, de wetten op de rijkscomptabiliteit.

Na voorbereiding door de ene Commissie, worden de teksten voor een laatste grondige lezing voorgelegd aan de andere Commissie, of aan de gezamenlijke Commissies.

Voor nadere bijzonderheden over de arbeid van de Commissies ter voorbereiding van de teksten leze men: E. Van Dievoet, "De Nederlandse tekst van de Belgische wetboeken", in Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, Klasse der Letteren, jrg. XXVI, 1964 - nr. 5.

J. Leliard

Indexcijfer voor mei 1974

Uit een bericht in het *Staatsblad* van 1 juni 1974 blijkt, dat het indexcijfer van de consumptieprijzen voor de maand mei 1974 124,69 punten bedraagt tegenover 122,89 punten in april 1974. Dit is een verhoging van 1,80 punt, wat neerkomt op een stijging van 1,46% tegenover de vorige maand.

TIJDSCHRIFTEN

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités.—jg 1974

nr. 2

Causalité.— Sports.— Commettant.— Instituteur.— Gardien.— Voirie.— Entrepreneurs.— Tierce complicité.— Régl.

gén.— Règles usuelles.— Lésion matérielle.— Lésion morale.— Lésions physiques.— Preuve.— Respons.— Loi 10-4-71.— A.R. 24-12-63.— Loi 9-8-63.

nr. 3

Force majeure.— Causalité.— Médecin.— Action en cessation.— Régl. gén.— Lésions physiques.— Chose jugée au pénal.— Fait illicite commis en Belgique.— Personnes.— Respons.— Prescription.— Lois Coord.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat.—jg 74

nr. 21773 à 21782

Enregistrement.— Impôts sur les revenus.— Responsabilité.— Taxe de transmission.— Minorité.— Bail à ferme.— Bibliographie.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie.—jg 1974

nr. 5

V. Van Honsté, La réparation par l'Etat du dommage subi par les victimes de certaines infractions.— N. Weinstock, L'évolution du hold-up en Belgique de 1966 à 1971.— Informations.— Chronique.— Bibliographie.— Revues.— Jurisprudence.

Res Publica.—jg 1973

nr. 5

Wilfried Dewachter, Rustige gemeenteraadsverkiezingen op 11 oktober 1970: ongelijke politieke participatie en besluitvorming.— Wilfried Dewachter, De parlementsverkiezingen van 7 november 1971: grote personeelwisseling maar weinig verandering.— Maurits Boeynaems, Les années 1970 et 1971 sur le plan communautaire et linguistique.— Wladimir S. Plavsic, Les régions, les provinces et les communes en quête d'autonomie.— Jules Gerard-Libois, La conduite de la politique extérieure de la Belgique.— Guy Spitaels, L'action syndicale en Belgique.— René De Schutter, L'année socio-économique 1970.— Les partis et les groupes.— Le FDF. La préparation à la prise du pouvoir: l'élaboration d'un programme global.— Comptes rendus.

Mouvement Communal.—jg 1974

nr. 2

Editorial.— La vie de l'Union.— Compte rendu de l'Assemblée générale du 7 décembre 1973.— Le Gouvernement et les fusions de communes.— Discours des gouverneurs de province.— R.M. Horion, Chronique parlementaire.— Actualités.— Législation-jurisprudence (annotées).— Chronique "Assistance publique".

Cahiers de Droit Européen.—jg 1973

nr. 6

A. Pappalardo, Les monopoles nationaux à caractère commercial et le traité CEE.— A. Toledano-Laredo, Restitutions à l'exportation et aide alimentaire dans la jurisprudence de la Cour de justice.— Jurisprudence.— Courrier des revues.— Chronique législative.— Colloques, Congrès et conférences.— Livres reçus.— Table de l'année 1973.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'Etranger.—jg 1974

nr. 1

Maurice Lagrange, L'évolution du droit de la domanialité publique.— Jacques Chevallier, Le pouvoir de monopole et le droit administratif français.— G. Knaub, De l'incidence des regroupements de communes sur leur autonomie financière.— Gérard Druesne, La jurisprudence constitutionnelle des tribunaux judiciaires sous la Ve République.— Thérèse Pinet, Analyse des textes législatifs et réglementaires.— Marcel Wailine, Notes de jurisprudence.— Conclusions des commissaires du Gouvernement.— J.M. Auby, Revue de jurisprudence administrative.— Bibliographie.